

GORSKI reševalec

**Ves čas sem vedel, da bom to storil
Lavinska žolna in helikopter
Komna, januar 1987**

Izdajatelj: Društvo GRS Tržič

Pripravil in uredil:
Matija Perko

Lektoriranje:
Veronika Perko

Oblikovanje in prelom:
Janez Rožič

Izbor fotografij:
Vili Vogeltnik

Format: Spletna izdaja

Članke so prispevali člani
društva GRS Tržič

Za vsebino prispevkov so
odgovorni avtorji

Naslovnica: foto Vili Vogeltnik

VSEBINA

Tretji številki na pot Slavko Rožič	3
Gorska reševalna služba Dušan Polajnar	4
V spomin na Janka Megliča Milan Meglič	5
Ves čas sem vedel, da bom to storil Klemen Belhar	8
Iskanje zasutih v snežnih plazovih s helikopter-sko plazovno žolno Robert Kralj	12
O turnem smučanju Slavko Rožič	15
Komna, januar 1987 Vili Vogeltnik	20
Vodnik reševalnega psa Matjaž Kos	24
Ob pravem času na pravem mestu Slavko Frantar - Čopk	26
Prvo reševanje GRS iz rudnika Matija Perko	29
Zimski alpinistični in reševalni tečaj na Črni prsti leta 1940 Peter Rožič	32
Veteransko o veteranih Janez Kavar	36
Statistika posredovanj GRS Tržič v letu 2012 Primož Štamcar	40

Tretji številki na pot

Slavko Rožič načelnik GRS Tržič

Dobri dve leti je minilo, odkar smo pripravili zadnjo številko Gorski reševalec. Veliko se je zgodilo v tem času in nekako smo odrivali pripravo novega biltena na stran. Nismo našli časa in energije, včasih mogoče tudi pravega smisla. Tretja številka je tu in v njej je ponovno veliko zanimivega branja, intervju in še veliko drugih zanimivih prispevkov. Zavedamo se pomena pisane besede in želimo zgodbe ohraniti. Velika španska filozofinja Maria Zambrano je lepo zapisala: "Pišemo zato, da se rešimo porazenosti, ki jo doživljamo vsakokrat, ko predolgo govorimo. Zapisano je enkratno, žlahtno in zato trajno, mora pa seveda biti najprej ustvarjeno. Ne poraja se iz sprotne zavesti, zato je težko dostopno. Zahteva svoj čas in zahteva sebi enakovrednega iskalca ...".

Kaj se je spremenilo in zgodilo v preteklem letu? Priče smo globalnim spremembam v svetu, ponovno se je pojavila ekonomska kriza in kar je verjetno še huje, kriza vrednot se pogloblja. V vsakodnevnih poročilih in novicah enostavno ni več zaupanja vrednih voditeljev, ki bi bili s svojim zgledom

svetilniki v teh težkih časih, ki bi bili enostavno ljudje z veliko začetnico. Zato je še toliko pomembnejše, da obstajajo ljudje, ki so pripravljeni pomagati drugim v nesreči. Gorski reševalci s svojim delom to dokazujemo vsak dan, vsak teden in celo leto. Prostovoljci smo prevzeli nase breme, čim hitrejši in čim boljše pomoči v visokogorju in na težko dostopnih terenih. Vendar se logično postavlja vprašanje, koliko časa bo tak sistem še deloval. Devetdeset dni so bili v stalni pripravljenosti na Brniku zdravniki in letalci reševalci, prvi za pošteno plačilo, drugi za klobaso. Ostali reševalci po društvih so v času visoke sezone organizirani in dežurajo v želji po boljši odzivnosti, a brez nadomestila. Reševalne intervencije so v porastu, vedno več je prostočasnih dejavnosti in posledično več nezgod. A vendar smo samo prostovoljci, ki imamo poleg gorskega reševanja še redne službe in druge obveznosti. Velikokrat na račun številnih aktivnosti trpijo druge obveznosti v zasebnem življenju. Službe v kapitalizmu teh obveznosti praviloma ne podpirajo. V Sloveniji nič novega, bi lahko rekli.

Eno je gotovo. Reševalci so večinoma srčni ljudje, ki ne bodo pustili sočloveka v stiski. Seveda se v želji po zaslužku in lastnih koristih pojavljajo posamezniki, ki nimajo zadržkov zamenjati barve ali znaka na svoji uniformi, ampak se njihova profesionalnost konča v denarnici in ne v srcu. Žal se ta srčnost pravih gorskih reševalcev vse preveč izkorišča, kot pa sem že večkrat omenil, ostaja dejstvo, da je naša služba preživela že nekaj držav in vlad, in verjamem, da bo tudi na našo državo znova posijalo sonce in nas ogrelo z novimi žarki upanja.

Želim vam veliko lepih trenutkov v gorah in srečno do naslednje številke.

Gorska reševalna služba

Dušan Polajnar

Gorski reševalci opravljamo reševalno delo prostovoljno ne glede na letni čas in vremenske razmere. V takih delovnih okoliščinah delo zahteva veliko sodelovanja z ljudmi, reševalci in drugimi službami, predvsem pa s ponesrečenci. To sobivanje se je pokazalo v preteklem letu, ko smo praznovali sto let organiziranega reševanja v Sloveniji in smo z raznimi prireditvami predstavili ljudem tudi tisti del reševalnega dela, ki ga običajno delimo samo s ponesrečenimi. Svoje delo, v želji pomagati pri nudenju prve pomoči ali prevozu do medicinske oskrbe, opravljamo v zahtevnem gorskem svetu.

Večina teh ljudi je te prireditve vzela za svoje in nas v Kranjski Gori navdušeno pozdravila, ko smo se predstavili v mimohodu. Združeni so korakali tako tisti, ki se šele

spoznavajo z našo službo, kot veterani, ki so z organizacijo "gor rasli" in ji pomagali preživeti tudi v težkih trenutkih. Vendar je bil ta dan namenjen veselemu razpoloženju in srečevanju z reševalci, z našimi prijatelji izven meja naše domovine. Na takih srečanjih se poleg zabave največkrat tudi dogovorimo za skupna sodelovanja tako na področju tehnike kakor tudi organizacijskega dela.

In kakšna prihodnost čaka gorsko reševanje? Kljub pomoči helikopterjev za prevoz in reševanje ostaja človek še vedno tisti, ki upravlja tako stroje kakor potek akcije reševanja, za vsakogar, ki potrebuje pomoč.

In taki ljudje so od nekdaj bili, so in bodo tudi v prihodnje. Naša naloga je, da bodoče reševalce na enostaven način vključimo v dosedanje delo. Ali nam to uspeva? Pri tehničnih nalogah da, te so za mlade ljudi zanimive, pri organizacijskem delu in vodenju pa so težave, saj se mladi ne želijo izpostaviti ali prevzeti odgovornosti. Pri prevzemanju odgovornosti se moramo spomniti na tiste reševalce, ki so iz "samopomočne" organizacije začeli širiti delo tudi na druge dejavnosti, ki so se na novo pojavljale v gorah, s tem pa tudi nove vrste reševanj. Brez teh in njihovega prizadevnega dela se služba ne bi tako razvila. Zato jim gre zahvala in obenem spodbuda mlajšim, da se splača vztrajati.

Tudi mimo denarja ne morem. Država sofinancira našo dejavnost. Ali je te pomoči dovolj za nakupe, zamenjavo potrebne tehnične, zaščitne opreme in intervencijskih vozil? Odgovor na to vprašanje je negativen! Vendar s premišljeno nabavo uspemo zagotoviti najnujnejšo potrebno opremo. Večje, sistemske zamenjave opreme pa se nam odmikajo v prihodnost. Upam, da nam tudi prihodnost ne bo začela uhajati.

Pohvala gorskim reševalcem iz Tržiča, da so se lotili izdaje spletnega časopisa Gorski reševalec. Tudi to je učinkovit način predstavitve našega (vašega) dela.

V spomin na Janka Megliča

Milan Meglič

Ko smo se odločili za novo številko našega glasila Gorski reševalec, je bilo samoumevno, da napišemo nekaj tudi o Janku, ki nas je lani veliko prezgodaj zapustil. Kar nekaj pogledov se je uprlo vame, saj sva se res dobro poznala in veliko preživela skupaj.

Ko pregledujem knjigo vzponov in iščem slike najinih začetkov, ugotavljam, da je bil moj najpogostejši soplezalec in da sva res veliko preplezala skupaj. Priznati moram, da je imel vedno kanček več poguma kot jaz, saj je običajno našel primerno rešitev za nastale težave, zato sem ga še bolj spoštoval in dobro vedel, da se lahko zanesem nanj.

Janko Meglič (foto: Vili Vogeltnik)

Plezati smo začeli že v rani mladosti. Meni je bilo komaj dobrih dvanajst let, Janko je bil le dve leti starejši, moj brat Marko pa najstarejši v naši ekipi. Naš vzornik ni bil daleč. Čeprav se na začetku še nismo veliko družili, je bilo na vasi dobro znano, da je Rozmanov Jože že uveljavljen alpinist. Jože je bil z opravljenimi vzponi v samem vrhu takratnega alpinizma. V začetku smo najprej sami raziskovali skalovja, ki jih ni manjkalo v naši okolici, in se "obešali" po njih. Jožko nam je pokazal svojo opremo in nam razložil, kako se jo uporablja, ter nas s tem še bolj navdušil. Jeseni leta 1979 sta nas Jože in Frenk (Janka, Marka in mene) vzela s seboj v Belo peč, verjetno malo za šalo, za nas pa kar zares. Takrat je nastala Šleparska smer, zato ni treba posebej razlagati, od kot ji tako ime. Še nihče od nas ni imel alpinističnih izkušenj, nismo poznali tehnike, pogled v globino je bil popolnoma nova izkušnja. Bilo je mnogo vprašanj, ali "štrik" drži, ali bom padel dol, ali tisti zgoraj drži in še in še. Rezultat tega je bil, da smo se vsi trije spomladi leta 1980 včlanili v Alpinistični odsek Tržič in začeli obiskovati alpinistično šolo, ki jo je takrat vodil Dušan Srečnik – Zobač. Takratna šola je bila malo drugačna kot danes, predvsem smo bili mlajši, željni vsake nove informacije, v glavnem tudi opreme nismo imeli.

Sledilo je raziskovanje smeri v Storžiču. Z Jankom sva se takoj dobro ujela in mladostne vneme nama ni manjkalo. Starejši člani so najino zagnanost opazili in marsikdo nama je podaril kak kos opreme, nekaj pa sva si naredila kar sama. Kaj kmalu sva splezala najino prvo prvenstveno smer v Beli peči. Danes je Katastrofula verjetno najbolj obiskana smer v steni Bele peči. Celotna stena je kmalu postala najino plezalsko igrišče, saj kam drugam kot po lomski dolini nisva segla, ker nisva imela prevoza. Janko je imel moped z enim sedežem, velikokrat sem sedel kar zadaj na strešico zadnjega kolesa in sva šla.

Ture v Storžiču in Beli peči so bile na vrsti ob nedeljah. Med tednom in ob sobotah ni bilo časa,

Na treningu (foto: Milan Meglič)

Janko na vaji GRS (foto: Vili Vogeltnik)

ker sva morala oba veliko pomagati doma na kmetiji, če pa se je našlo kaj časa, sva rada zahajala v Pekl. Tam je lepa stena, visoka približno 8 m, ki nudi plezanje vseh težavnosti, tako da sva veliko trenirala za kasnejše plezalne vzpone v Peklu. V skupnih smereh je največkrat Janko plezal kot prvi v navezi, vsaj težje raztežaje. Kasneje, ko sem tudi sam postal razmeroma dober, pa sva se v vodstvu izmenjevala. Marko, ki je že hodil v srednjo šolo, je imel sošolce z Jezerskega. On je poskrbel, da se je kmalu zbrala lepa družina fantov iz vasi in smo odšli na Češko koč. Nekateri so smučali po zadnjih jezikih snega, drugi pa smo plezali. Z Jezerjani smo se res dobro razumeli, kot sosednji dolini smo se preizkušali v smučanju in se spoznavali med seboj. Prav tako smo večkrat sodelovali tudi na alpinistični ravni, saj smo kar nekaj let zapored obiskovali stene nad Jezerskim ter plezali skupaj z Jezerjani. Janko je imel v sebi tudi tekmovalno žilico za smučanje, saj je bil po materini strani "Gazvov", njegovi strici so bili namreč vsi po vrsti dobri smučarji.

Ko sem naredil izpit za moped, za naju z Jankom ni bilo več ovir, saj sva se kar z mopedi odpeljala v dolino Vrat, Tamarja, Jezersko pa sva tako ali tako že dobro poznala. Seveda sta naju Ludvik in Jože tudi večkrat vzela s sabo v Kamniške ali Julijske Alpe. Sledili so prvi obiski Dolomitov, takrat sva po

Selah že plezala proste ponovitve in iskala prve "sedmice". Ob petdeseti obletnici postaje GRS Tržič sva dobila priložnost, da se pridruživa izletu v Chamonix. Seveda sva bila navdušena. Že doma sva prebirala knjige o Druju, ki sva si ga izbrala za cilj. Prve dni sva v Mt. Blanc du Tacul splezala Gabarjev coluar in v njem srečala ter celo prehitela dve slovenski alpinistični legendi: Staneta Belaka – Šraufa in Toneta Škarjo. Pravzaprav sva šele kasneje ugotovila, kdo sta. Končno sva se odpravila v Dru. Izbrala sva Ameriško diretissimo, najdaljšo smer v steni. Pod steno sva bivakirala in zgodaj zjutraj začela plezati. Nisva bila vajena granita, Janko se je bolje znašel kot jaz in mu je šlo odlično. Vreme se je pokvarilo, tako da sva malo višje od polovice stene morala obrniti. Sledili so vrtoglavi spusti ob vrvi in na srečo so bila sidrišča že pripravljena. Potem se je začelo najplodnejše obdobje najinega skupnega plezanja. Janko je kupil avto, tako da so oddaljeni hribi postali lažje dosegljivi. Kot najstarejši od nas treh je k vojakom odšel Marko. V Beli peči sva zanj z Jankom splezala spominsko Fazanovo smer. Ko pa je kasneje v vojsko šel še Janko, sva z Markom splezala Guštersko smer. V pojasnilo, od kod imena teh smeri. Sledilo je kar precej dobrih in zahtevnih plezalskih izkušenj po slovenskih stenah, v Paklenici, Dolomitih in drugje. Janko je bil samozavesten, psihično močan alpinist, zato je velikokrat sam splezal tudi težke smeri. Njegova skromnost, po drugi strani pa trma in vztrajnost so bile njegove največje odlike.

Janko v svojem svetu (foto: Vili Vogeltnik)

Moram omeniti tudi drugo fantovsko plat najinega druženja. Ničkoliko večerov sva v družbi lomskih fantov popivala in prepevala v koči na Javorniku ali pa "ušpičila" kakšne neumnosti po vasi, največkrat okrog oken deklet. Tako je prišlo obdobje, ko so tudi mene začela zanimati dekleta. Kmalu sem spoznal "tpravo", se poročil in ustvaril družino ter dom. Janko je med tem časom veliko plezal z Jožetom, Slavcem in se udeležil prve odprave na sedemtisočak Api. Uspešen je bil tudi v Himalaji na Daulagiriju. Včasih sva se še našla v navezi, vendar mu jaz nisem bil več kos. Potreboval je več, saj je bil zelo dobro pripravljen in ves čas v "pogonu". Po njegovi nesreči v plazu in po dobrem okrevanju sva se spet večkrat našla na skupni vrvi in kaj splezala. Čeprav je imel malo težav z ravnotežjem, me je pri plezanju še vedno prekašal. Nekaj let zapored smo se srečali stari prijatelji in se jeseni odpravili plezat v Paklenico in Dabarce. V prijetni družbi smo pozabili na vsakdanje tegobe in se imeli res lepo. Na teh potepanjih sva zopet bila naveza in zares mi je bilo v veselje deliti radosti gornišтва z njim. Ko takole obujam spomine, ga še vedno občudujem in takega ga bom tudi ohranil v svojem spominu.

Ves čas sem vedel, da bom to storil

Klemen Belhar

Klemen Premrl pleza že zelo dolgo. S tem nočem povedati, da je star. Stara sva enako, jaz pa nočem pljuvati v lastno skledo. Danes otroci začnejo trenirati plezanje pri šestih letih. Nekoč nihče ni rekel, da trenira plezanje. Preprosto je rekel, da pleza. Ko sem jaz začel plezati, več kot dvajset let nazaj, je Klemen plezal že kakšnih pet let, kar je bilo za tiste čase nenavadno. Bili smo mularija, ki je imela Dovžanovo sotesko za drugi dom. Nekateri so postali izredni plezalci, drugi zgolj preprosti rekreativci. Zgodbo bi lahko napisal tudi drugače in jo naslovil: "Ko Klemen odkrije led ...". Ne spomnim se natančno, kdaj sta se Klemen in Aljaž Anderle, mulca iz Dovžanke, odločila, da se bosta posvetila lednemu plezanju. Vem le, da sta to storila zavzeto in postala odlična ledna plezalca. Svetovna klasa. Klemen je svoje mojstrstvo potrdil lani, ko je z Angležem Timom Emmettom preplezal dve smeri po ledu, ki je nabrizgan na previsni spodmol slapu Helmcken Falls v Kanadi. Smeri Spray On Top (WI10) in Wolverine (WI11) sta zasloveli kot najtežji ledni smeri na svetu in poželi tudi nekaj neplezalskega medijskega odziva po svetu. Nekaj let nazaj se je Klemen pridružil tudi Gorski reševalni službi (GRS). Pogovarjala sva se v njegovi projektantski pisarni. O tem, kako združuje delo, plezanje, trening in delovanje v GRS.

Zakaj si se odločil, da se pridružiš GRS?

Ves čas sem vedel, da bom to storil. To je neke vrste tradicija, tako smo vzgojeni. Človek mora narediti tudi nekaj za družbo, ne samo zase. Nekaj, za kar nisi plačan. To, da se bom pridružil GRS, sploh ni bilo vprašanje. Tudi moji kolegi ste tam. Odločilno je bilo, da me je poklical Slavc (Slavko Rožič, predsednik Društva GRS Tržič, op. a.). Tako kot vsi, sem tudi jaz zelo zaseden. Imamo poklice, družine, jaz relativno aktivno plezam in gre precej časa za trening. Zato sem se hotel izmazati in stvar odložiti za leto ali dve. Takrat bi bil star štirideset let. Slavc me je vprašal, ali bom šel direktno k veteranom (smeh). In tako sem prišel h GRS.

Klemen pod Helmcken Falls v Kanadi (arhiv Klemen Premrl)

Ali GRS dojemaš drugače sedaj, ko si član?

Ne. Ker sem vedel, kaj pričakovati. So me pa nekateri člani GRS začeli sprejemati drugače. Čeprav smo se z vsemi poznali, me niso sprejemali kot njihovega. Vse sem poznal tudi teden pred prvim prihodom na sestanek. Po sestanku se je odnos spremenil. Postal sem bolj naš (smeh). Kar je tudi razumljivo.

Ti to ob tvoji siceršnji zasedenosti jemlje čas?

Na začetku mi je vzelo precej časa, ker je takoj treba iti na razna izobraževanja. Še tečaj prve pomoči je bil na vrsti zelo hitro. Mislim pa, da me Slavc razume in me manjkrat potunka kot koga drugega. Zasedeni smo vsi in potrebne stvari je treba narediti. Vaje, tečaji, akcije, tega se dosledno udeležujem, manj pa delam druge stvari. Zato mi ne vzame preveč časa. Namreč, poleg povsem reševalnega dela, opravljamo še veliko potrebnih, a nekoliko bolj obstranskih stvari. Tem se nekoliko izogibam. Kar je treba, naredim z veseljem. Se pa ne javljam za prostovoljne naloge. Nekateri se radi javijo, celo žrtvujejo se.

Marsikateri član GRS si okrog tega zgradi celo identiteto. Ti imaš svoj poklic, si alpinist, plezalec, reševalec? Kaj si ti?

Plezalec. Reševalec sem relativno malo časa. Tudi moje reševalno znanje še ni na visokem nivoju. S plezanjem se ukvarjam že zelo dolgo in vanj sem veliko vložil. Precej ljudi se popolnoma identificira z reševalstvom. Zame je to bolj dolžnost. Gre za pomoč drugim. Zato sem najprej plezalec, potem je služba, šele nato GRS. Če družine ne omenjava.

Med plezanjem v Franciji (arhiv Klemen Premrl)

Delaš, veliko plezaš, deluješ v GRS, kolesariš. Smem sklepati, da domači tega niso vedno veseli?

(Smeh) Zmeraj niso veseli. Ko sva se s Petro spoznala, sem vse to že počel in v tem pogledu sem imel življenje precej začrtano. Ona je to vedela in me je takšnega sprejela. Zaradi družine se spremeniš, sam jo postavljam na prvo mesto, a nisem si dovolil, da bi me to povsem spremenilo. V tem primeru bi bil doma zelo siten, kar tudi ne bi bilo zdravo. Moje odsotnosti niso vedno veseli, me pa razumejo. Precejkrat gredo z mano. Sprijaznili so se z zimskimi odpravami. Prilagodil sem se tudi sam. Odsoten sem večkrat po malo. Treniram, ko otroci spijo. In tako kar gre.

Nekatere družina povsem spremeni.

Če te družina povsem spremeni, to ni dobro. Niti ni zdravo. Ni dobro, da se spremeniš, ker se moraš. Drugače je, če se želiš spremeniti. To je drugo. Zakaj se moraš? Ker ti je to nekdo privzgojil. Sedaj imaš otroke in moraš biti resen. To se mi zdi celo smešno in malo neumno. Logika »ker drugi tako pravijo«. Pri tem ne gre za egoizem, ampak zato, da ostaneš zvest sebi. Prav je, da se prilagajaš, tudi spreminjaš, a prav je, da ostaneš zvest sebi. Sploh otroci te hočeš nočeš spremenijo. Z njimi sem postal precej bolj racionalen. Dovolim si precej manj prostega teka in čas bolj organiziram. Kot sem že rekel, pozimi treniram, ko otroci spijo in mnogi gledajo televizijo.

Po vstopu v GRS nekateri počasi zaključijo plezalsko ali alpinistično kariero.

Nekateri prijatelji, plezalski znanci, zlasti mularija, s katero plezam, so bili v skrbah, ko sem vstopil v GRS. Moj pogosti soplezalec Matej Štular je rekel: »Zdaj je pa konec s tabo.« Po vstopu v GRS res precej plezalcev preneha z resnim plezanjem in postanejo bolj rekreativci. Plezanje jim postane preživljanje prostega časa, ne ženejo se več za športnimi dosežki. Meni se ni zgodilo nič od tega. Ne plezam manj. Čisto nič manj.

Verjetno gre v GRS marsikdo takrat, ko se odloči, da bo zaključil z resnim plezanjem?

Točno tako. A jaz sem ugotovil, da lahko resno plezam še kakšnih dvajset let. Imam svoje cilje. Plezaš lahko do konca. Malo spremeniš cilje in plezaš do sedemdesetega leta ali še dlje. Zakaj pa ne? Morda koga spremeni soočenje z nesrečami? Sicer pa tako ali tako veš, kaj se dogaja. Schuberta smo brali tudi prej. V GRS gre večina časa za vaje in lepe stvari. Na srečo reševanje in ukvarjanje s ponesrečenci traja relativno malo časa. Ko zdravnik opravi svoje in mi prevzamemo ponesrečenca, ta izgleda že kar dobro (smeh). GRS niso samo hude nesreče in smrti. Precej je lažjih poškodb, ki te psihično manj obremenijo.

Se je kaj spremenilo, odkar si s Timom Emmettom preplezal Spray On Top oziroma Wolverine?

Na internetu najdeš nekaj stvari. O vzponu so posneli film Wolverine, ki je imel v enem tednu šestdeset tisoč ogledov. Na outdoor sejmu v Nemčiji je k meni stopil nek Norvežan in rekel: »Ta vzpon te je naredil slavnega.« Ampak ne. Malo lažje se dogovorim za kakšno predavanje in še kdo me prosi za predavanje. Drugače pa ne. Malo več je zanimanja pri sponzorjih, čeprav ne vem, kaj se bo zgodilo na tem področju. To bi moral izkoristiti izven plezanja, delati team buildinge, se pojavljati na televiziji, potem bi morda šlo. Tujci bolj razumejo trženje in medijsko prepoznavnost. To ti lahko omogoči preživetje. Tim Emmett dela motivacijska predavanja za šole. Preko tega je postal znan, pojavil se je v oddaji Top Gear in tako postal še bolj znan. Jaz tega ne delam. Če hočeš s plezanjem zaslužiti, moraš denar poiskati izven plezanja. Možnosti so, le lotiti se moraš, če imaš tako željo. Mi delamo nekaj, česar nihče ne vidi. To ni mainstream šport, ki bi bil na televiziji, tu ni zvezd. Vprašanje je tudi, koliko so dosežki v športih primerljivi. Nogomet igra skoraj vsakdo in kdor pride v reprezentanco, je res dober. V Sloveniji nas je malo in skoraj vsi smo vsaj malo igrali nogomet. Do reprezentance jih je napredovalo zelo malo in ti so res dobri. Koliko ljudi pa pleza? Kdor je talent za nogomet, ga najdejo že v osnovni šoli, igra za večji klub in pride tudi v reprezentanco. A za to moraš biti dober. Cel svet brca žoga in kdor je zvezda v nogometu, je res izredno dober. Pri plezanju je

tako, da se moraš lotiti. Lahko si še tako dober plezalec, a če se ne lotiš projekta in ne greš na pravi kraj, ne narediš tega, kar stori nekdo, ki je slabši od tebe. Za kakšno stvar ni treba biti superioren. Imeti moraš dobro idejo, jajca, dobiti moraš sredstva in iti. Tudi Wolverine bi lahko splezal kdo drug, ki je močnejši od mene, a se tega ni lotil. Je pa to drugačen dosežek. Dogovoriti se moraš z družino, vzeti mesec, dva, tri dopusta, nevarno je ... Morda je bolje iti smučat, namesto plezat nekaj težkega. Že tu jih večina odpade.

Klemen v elementu, Spray On Top (arhiv Klemen Premrl)

Splezal si smer, ki velja za najtežjo ledno smer na svetu. Kaj pa sedaj?

Vsi me to sprašujejo. S to smerjo je bil narejen velik preskok. Rodila se je neka nova veja lednega plezanja. V ledu se je plezalo že dolgo, naslednji preskok je bilo kombinirano plezanje, sedaj imamo nov preskok. Pri plezanju pravega ledu je bil napredek glede težavnosti v tridesetih, štiridesetih letih zelo majhen. Sedaj to spremembo imamo. Spet bo trajalo, da se bo pojavila neka nova ali posebna zgodba. Po drugi strani pa gre zgolj za neko luknjo, kjer se pleza led na povsem nov način. Namreč, takih krajev ni veliko, zato iz tega ne bo velike globalne zgodbe. Zagotovo se bom odpravil nazaj v Helmcken Falls. Tam sva z Emmettom preplezala vijugasto in logično smer. Obstaja še nekaj možnosti za nove, bolj direktne smeri. Drugi cilj je projekt v Zelenem viru na Hrvaškem, kjer pa trenutno ne smemo plezati zaradi zaščite tega območja. Ti predpisi se utegnejo spremeniti, ker so tam elektrarna, železnica in nadelana pot z jeklenimi traverzami. Ne gre za neokrnjeno področje, kjer bi nekaj svedrovcev naredilo škodo. Če bo možnost, se bom lotil tudi tega projekta.

Razgovor s Klemnom Premrlom je pripravil: Klemen Belhar

Iskanje zasutih v snežnih plazovih s helikoptersko plazovno žolno

Robert Kralj

Plazovna žolna je z električno energijo napajana sprejemno-oddajna naprava, ki se v normalnih razmerah (ko se gornik giblje) uporablja kot oddajnik. V primeru zasutja ta naprava tako predstavlja vir elektromagnetnih valov enotne frekvence 457 KHz in s tem določa mesto imetnika. Naprava se v zelo kratkem času lahko preklopi na sprejem in tako deluje kot detektor, s katerim iščemo in lociramo zasutega s podobno napravo (vir: Klemen Volontar).

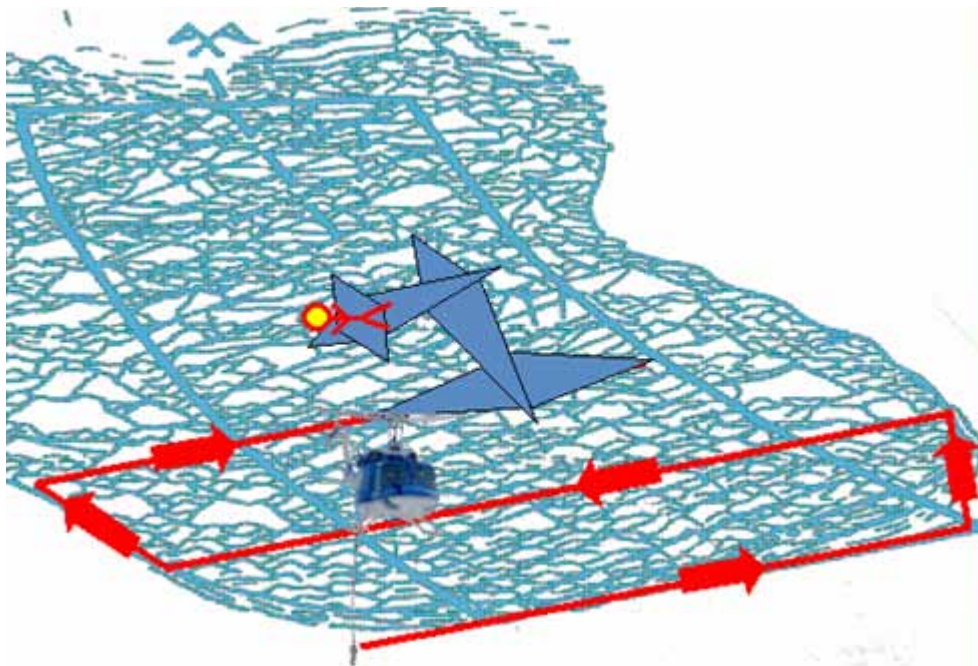
Iz statistike IKAR je razbrati, da je plazovna žolna edini dokaj uspešen pripomoček za iskanje živih ljudi, zasutih v snežnih plazovih. Seveda je na tržišču veliko modelov različnih proizvajalcev plazovnih žoln. Za nas, ki imamo v danem trenutku odgovorno nalogo iskanja zasutih, je najbolj bistveno, da gornik žolno sploh uporablja in da žolna, ki jo ima gornik na sebi, tudi brezhibno deluje. Le tako je rezultat iskanja uspešen, gornik pa ima veliko večjo verjetnost preživetja.

Statistika zasutih v snežnih plazovih je zelo kruta, namreč kar 52 % popolnoma zasutih v snežnem plazu je najdenih mrtvih. Vsi, ki so najdeni v prvih 18 minutah po zasutju, imajo 90 % možnosti preživetja, medtem ko jih imajo tisti, ki so najdeni med 18 in 35 minutami, le še 34 %.

Moramo pa se zavedati, da žolna ne varuje gornikov pred zasutjem, ampak le omogoča, da zasutega v najkrajšem možnem času lociramo.

Gorska reševalna zveza Slovenije je predlani pri švicarskem proizvajalcu Barryvox kupila helikoptersko plazovno žolno – sondo (sprejemnik), ki je namenjena iskanju zasutih v snežnem plazu. Sonda je obešena pod helikopter, ki po določeni mreži preleti plazovino in tako zazna signale plazovnih žoln, ki jih imajo pri sebi zasuti v snežnem plazu.

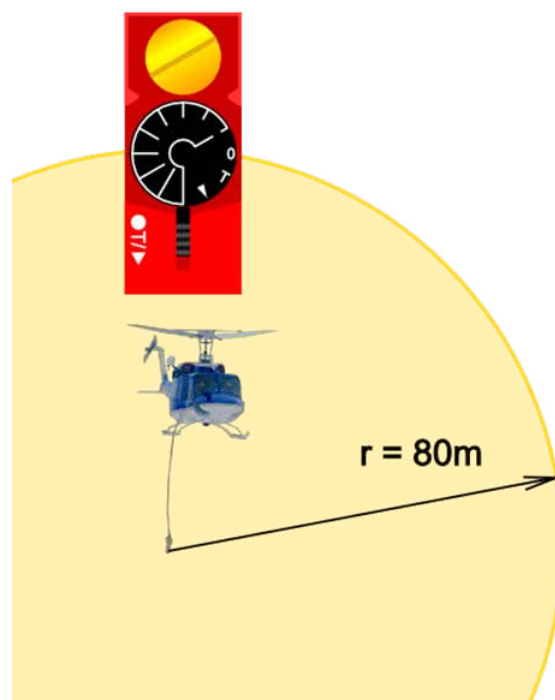
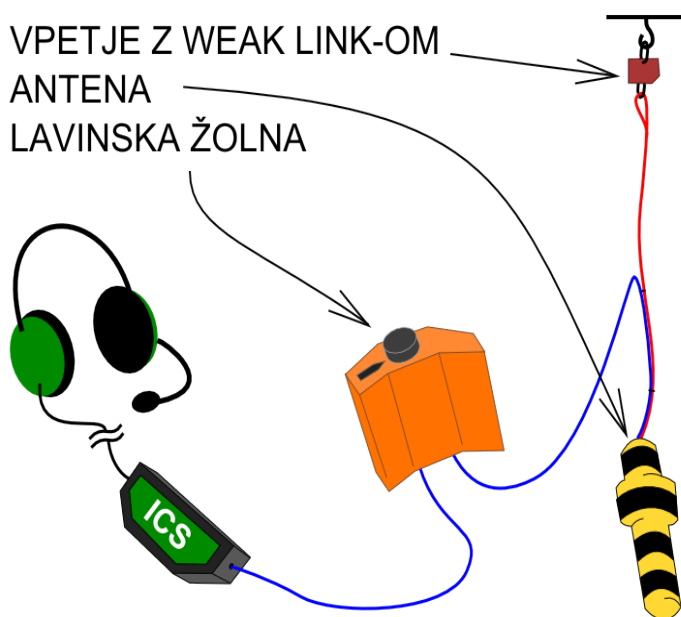

Metoda oziroma sodelovanje helikopterja pri iskanju zasutih v snežnih plazovih zagotavlja hitrejše najdbe in nadaljnjo pomoč zasutim. Prav od hitrosti lociranja zasutega je torej odvisno preživetje.

V primeru iskanja pogrešanih planincev oziroma gornikov, ki so najpogostejše tudi žrtve snežnih plazov, nam metoda zelo koristi tudi v primerih, ko je na nekem pobočju ali dolini splazenih več snežnih plazov

in ne vemo, ali se in če se v katerem od plazov nahaja zasuta oseba. S sondo, obešeno pod helikopter, se po ustaljenem mrežastem vzorcu preleti plazovine, s tem se lahko preveri prisotnost oddanega signala (pogoj je seveda, da ima oseba pri sebi lavinsko žolno).

VPETJE Z WEAK LINK-OM
ANTENA
LAVINSKA ŽOLNA

Naprava je nepogrešljiva tudi v drugih primerih, npr. ko na nekem določenem območju, kjer je prišlo do zasutja ljudi s snežnim plazom, obstaja ponovna velika nevarnost proženja še nesplaznega snega in bi iskanje za reševalce, ki se gibajo na nevarnem območju, predstavljalo veliko nevarnost. Temu se izognemo prav s to metodo, ko s pomočjo helikopterja in sonde preiščemo plazovino in je nevarnosti direktno izpostavljeno manjše število ljudi. Poleg posadke helikopterja v tej nalogi sodelujeta še dva izurjena reševalca, ki obvladata klasično iskanje s plazovno žolno, sondiranje ter osnovno prvo pomoč. Tehnika iskanja je namreč takšna, da na mestu, kjer s helikoptersko plazovno

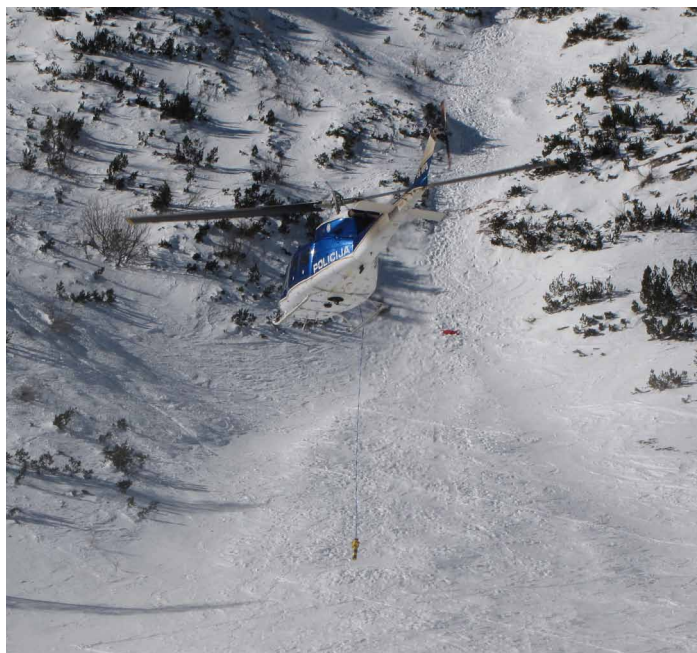
žolno dobimo najboljši signal, odvržemo obtežen dobro viden trak in takoj zatem na ta kraj spustimo dva reševalca, ki s klasičnimi plazovnimi žolnami določita mikrolokacijo, pri čemer si pomagata tudi z lavinskimi sondami. Ko je zasuti lociran, ga je potrebno čim prej odkopati ter mu nuditi prvo pomoč. V tem času pa helikopter na kraj že lahko pripelje ostale reševalce in zdravnika. Po nujni medicinski pomoči se zopet uporabi helikopter za hiter prevoz v bolnišnico, saj je večina zasutih, ki jih pravočasno najdejo, močno podhlajenih in poškodovanih (zlomi).

Tovrstne naprave trenutno v Evropi, predvsem v alpskih deželah, za iskanje zasutih v snežnem plazu uporablja 19 letalskih prevoznikov. Seveda pa sama naprava, helikopterska plazovna žolna kot taka, še ni ključ do uspeha, potrebno je namreč veliko teoretičnega in še več praktičnega znanja o letenju v gorah, poznavanju delovanja in zmogljivosti plazovnih žoln in tehniki iskanja.

Tako smo lani v letalski policijski enoti na podlagi študije tehničnih lastnosti helikopterske plazovne žolne in praktičnih izkušenj o klasičnem iskanju zasutih s plazovno žolno dva meseca teoretično predelovali tematiko, tehniki letalci pa so v tem času poleg samega sodelovanja na usposabljanjih poskrbeli še za nadgradnjo sistema s posebnim priklopom na helikopter, ki še izboljša slišanost signala.

Teoretičnemu delu je sledilo praktično urjenje na terenu, ki se je zaključilo na Vršiču, ko so nam reševalci GRZS v okviru usposabljanja vodnikov reševalnih psov na pobočju Mojstrovke pripravili poligon, na katerem smo se preizkusili v okoliščinah, povsem podobnim realni situaciji.

Izmerili so naš odzivni čas, čas prileta do Vršiča ter čas lociranja dveh zakopanih plazovnih žoln na plazovini v velikosti 200x400 metrov.

Rezultat je bil za vse sodelujoče več kot zadovoljiv, saj smo poleg 25 minut, potrebnih za prilet z Brnika do Vršiča, v pičlih 12 minutah na tako velikem prostoru locirali obe zakopani žolni, ki sta nadomestili zasute osebe. Za primerjavo si lahko predstavljamo, da bi s klasičnim iskanjem v najbolj ugodnih razmerah za samo iskanje na plazovini potrebovali debelo uro. Kaj ta čas pomeni v smislu "Time is life", pa naj si predstavlja vsak sam.

Fotografije in skice : arhiv Robert Kralj Inštruktor GRZS in inštruktor letalskega reševanja

O turnem smučanju

Slavko Rožič

Na kratko o zgodovini

Turno smučanje kot posebna vrsta gibanja po zasneženi pokrajini ima korenine že v pradavnini, ko so se nomadi na Laponskem selili iz kraja v kraj v iskanju divjih čred in hrane. V srednji Evropi je edinstven zapis v knjigi Slava vojvodine Kranjske (J. V. Valvasor, 1689; Čudna hoja po zasneženih gorah) o bloških smučarjih. V Skandinaviji so v 19. stoletju začeli uporabljati smuči za raziskovanje snežnih prostranstev daljnega severa in širnih prostranstev Grenlandije (Fridtjof Nansen, 1888, prečenje Grenlandije). Prebivalci Alp se dolgo niso pozimi podajali v gore, a ko so se konec 19. stoletja pojavile prve smuči tudi v deželah srednje Evrope (Avstrija, Nemčija), se je zgodba popolnoma spremenila. Pomemben mejnik je postavil Mathias Zdarsky (tudi Matjaž Ždarsky), ki verjetno velja za prvega inštruktorja smučanja v Avstriji in utemeljitelja sodobne smučarske tehnike. Priredil je tudi takratne vezi za zahtevnejše smučanje in izdelal posebne jeklene vezi ("Lilienfelder Stahlsohlenbindung"), ki so omogočile uporabo smuči za tekmovanja in zahtevnejše smučanje. Za enega prvih turnosmučarskih podvigov velja vzpon s smučmi na Sonnblick leta 1894, ki ga je opravil Wilhelm von Arlt iz Salzburga. Navajajo, da je spust z vrha do 1600 m nižje vasi trajal 32 minut, leto kasneje pa samo 15 minut. Pomembno vlogo pri razvoju turnega smučanja ima tudi Chamonix, kjer najdemo zapise o prvih turah že kmalu po letu 1900. Dr. Michel Payot je okrog leta 1903 obiskoval svoje paciente po vaseh na smučeh in kot prvi na smučeh v družbi dveh gorskih vodnikov opravil pot med Chamonixom in Zermattom (Haute Route). Ta še danes velja za enega od vrhuncev vsakega pravega turnega smučarja.

Pred leti sem potoval po Kaliforniji (oktober 1996) in v Placervillu odkril "Snowshoe" Thompsona, legendarnega poštarja na relaciji Ponny express, ki je pozimi na smučeh prenašal pošto čez zasnežena prostranstva Visoke Sierre. Poziv strica Sama (Uncle Sam op. a.) je vzel resno in se z vso zagnanostjo lotil svojega poslanstva. Točna relacija njegovega poštnege okoliša je bila med Placervillom v Kaliforniji in postajo Genoa v Utahu. Bil je sin norveških priseljencev in je dobro poznal norveško smučarsko opremo in tehniko smučanja, zato si je v zimskih mesecih olajšal delo z uporabo smuči. V treh dneh je večinoma na smučeh, nekaj tudi peš, opravil 90 milj dolgo pot. Prenašal je tovor do 50 kg, poleg pošte še zdravila, orodje itd. Dogajalo se je v letih okrog 1855, službo je opravljal dolgih 20 let. Indijanci in Kanadčani so v tistem času za gibanje pozimi uporabljali predvsem krpje (ang. snowshoes). V muzeju so razstavljene njegove smuči in John "Snowshoe" Thompson je glede na zapisano povsem upravičeno postal legenda.

Ker je bistvena lastnost turnega smučanja hoja, običajno navkreber, je pomembna podlaga smučk. Prvotno so trenje smuči reševali z gravuro ribje kosti na podlagi in z voski. Kasneje so si pomagali s kožami sesalcev, običajno tjulnov, v novejšem času pa se uporabljajo umetni materiali, kot sta najlon in moher (mohair, vlakna iz volne mladih angora koz). Pomemben je bil tudi način pritrdjevanja na smuči. Danes prevladujejo adhezivni materiali (lepila), na voljo je tudi "gecko" tehnologija, ki posnema sposobnost kuščarjev za plezanje po gladkih površinah s pomočjo trenja velikega števila mikroskopsko majhnih vlaken na tacah. Strokovno se temu področju, z aplikativnimi rešitvami za ljudsko rabo reče nanotehnologija.

O turnem smučanju pri nas

Pri nas so se resneje začeli ukvarjati s turnim smučanjem Drenovci v začetku prejšnjega stoletja (Pavel in Jože Kunaver, Badjura, Brinšek ...). Zanimivo je, da v času pred 1. svetovno vojno in tudi kasneje takratno Slovensko planinsko društvo ni podpiralo smučanja v gorah in je zagovarjalo čiste

oblike plezanja in gornišstva. Posledica je bila ustanovitev kluba TK Skala (eden od ustanoviteljev je bil tudi Klement Jug, alpinist, filozof), ki je razvijal in spodbujal tudi različne oblike smučanja v gorah. Poznana so tekmovanja teh pionirjev na Krvavcu, smučarski pohodi v okolico Ljubljane in kasneje smučanje Triglavskega smuka (prvič leta 1927). S slik in iz gradiva je razvidno, da so smuči prenašali na ramah in se v glavnem z njimi spuščali v doline.

Nekateri s smučmi, drugi brez (foto: arhiv GRS Tržič)

Po drugi svetovni vojni in po znanih podatkih (arhiv PV) je bil prvi tečaj turnega smučanja leta 1952 ali 1953 na Sedmerih jezerih v organizaciji Univerze v Ljubljani. Ko je PZS oz. njeno vodstvo spoznalo koristnost uporabe smuči v visokogorju, so v drugi polovici petdesetih let prejšnjega stoletja organizirali več tečajev turnega smučanja na planini Na kraju (Komna).

Zagotovo sta imeli pri razvoju turnega smučanja veliko vlogo obe svetovni vojni v preteklem stoletju in potreba oziroma želja "velikih" po širjenju bojnega delovanja tudi v visokogorje v vseh letnih časih. Različne vojaške enote (Gebirgsjäger, Kaiserjäger, italijanski Alpini, Danci, Skandinavci) in druge specialne gorske enote so že v 1. svetovni vojni uporabljale smuči za lažje in hitrejše gibanje po bojiščih v Dolomitih in Alpah. Kasneje so imele vse vojaške sile enote, ki so obvladovale plezanje in smučanje po zahtevnem gorskem svetu.

Tako so bili JLA (Jugoslovanska ljudska armada) in njeni alpski vodi v naši bivši državi dobra šola in sploh možnost za uporabo turnosmučarske opreme za takratne alpiniste in gorske reševalce. Starejši se še spominjajo belih turnih smuči s Tyrolia vezmi, narejenimi v kamniškem Titanu, še starejši pa Elan Jet smuči z rumeno maso in kandahar okovjem zaradi možnosti uporabe z navadnimi gojzarji. Zanimivo je, da je Elan bele smuči, pri nas s peterokrako zvezdo na konici, izvažal tudi v Italijo, kjer so jih uporabljali italijanski Alpini na Passo Rolle v Dolomitih, kamor so hodili na priprave tudi nekateri vojaki JLA. Tudi moje prve izkušnje s turnim smučanjem so povezane z opremo JLA. Za prvo pravo turno smuko od Zelenice do Stola (1986) so mi reševalci posodili vojaške "pse" na paščke, brez lepila. Uporabljali smo plastične gojzarje in navadne alpske Elanove smuči.

Turno smučanje in GRS – prvič v akciji s smučmi pred 45 leti

Po zbranih podatkih so gaz na tem področju utirali gorski reševalci GRS Mojstrana. Zagotovo so bili tudi posamezniki v ostalih postajah GRS, zbiranje teh podatkov pa presega namen tega prispevka. Prva znana uporaba turnih smuči v reševalnih akcijah GRS je bila leta 1968 pri reševanju treh al-

pinistov pri sestopu z vrha Triglavske stene po uspešnem zimskem vzponu prek Čopovega stebra (Stane Belak, Aleš Kunaver, Tone Sazonov). O tej akciji ter še nekaterih drugih v GRS Mojstrana mi je podatke posredoval Janez Brojan: "Kljub preko 50 reševalcem v Bohinju jih je imela smuči le

Na smučeh v dolino (arhiv GRS Tržič)

peterica. Med njimi tudi pokojni dr. Tomaž Ažman. Zaradi velike količine zelo sipkega novoza-padlega snega je bila narejena ocena napredovanja. Na Velem polju so pešci napredovali manj kot 100 m na uro. S smučmi pa so v eni uri prišli z Velega polja pod sedlo nad kočjo na Doliču. Od tam jih je vodstvo odpoklicalo nazaj na Velo polje". Smuči dr. Ažmana so danes razstavljene v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani.

Kasneje so se smuči uporabljale večkrat, iz zapisov pa je videti, da so bili na smučeh redki posamezniki kot podpora pešakom.

Zanimiv je naslednji opis: "28. 11. 1978, akcija Peternel, Zgornja Krma – tridnevno sneženje. Akcijo smo pričeli s turnimi smučmi, na konec Krme je helikopter v nemogočih razmerah prepeljal dva reševalca z zdravnikom v bližino očeta in sina. Nekako nam je uspelo oba spraviti v helikopter, sami pa smo se začeli spuščati proti pastirski koči. V pomoč nam je iz doline gazilo preko 60 reševalcev, od tega šest s turnimi smučmi. Snidenje je bilo na Polju po več kot 8 urah." (J. Brojan)

Pozornost mi je pritegnilo reševanje pozimi leta 1987 na Komni. Zgodba je malenkost podobna reševanju leta 1968 na Triglavu, je relativno dobro dokumentirana in večkrat zapisana, vendar po mnenju tržiških udeležencev reševanja pretirano olepšana in brez navedbe vseh dejstev. Zato jo v posebnem članku v tej številki biltena opisuje eden od takratnih udeležencev, Vili Vogeltnik.

Turno smučanje in GRS Tržič

V Tržiču kar nekaj let ni bilo samoumevno, da bi lahko prišel na akcijo ali zimski tečaj s turnimi smučmi. V eni od akcij, ki se omenja tudi kot prvo reševanje v GRS s helikopterjem SV v samostojni Sloveniji (27. 12. 1993), je bilo kljub obilici novega snega navodilo, da se gre v reševanje peš in ne s smučmi. Sistem takrat še ni prepoznal prednosti gibanja po zimskem terenu s smučmi. Ko se je za graščino v Jelendolu splužena cesta končala in je bilo potrebno do Šije gaziti precej novega snega, sta dva reševalca (Luka Rožič in Iztok Tomazin, ki mu je smuči odstopil Torta) s turnimi smučmi ostalim reševalcem vsaj za silo utrla gaz do kočje na Šiji. Na koncu so poškodovano dijakinjo s helikopterjem SV odpeljali v bolnišnico. Slednje je povzročilo kar nekaj težav takratnemu vodstvu postaje v Tržiču (opis akcije je tudi v Zborniku ob 60. letnici GRS Tržič). V GRS Tržič ni zaslediti kakšnih posebno zahtevnih akcij, kjer bi smuči odigrale bistveno vlogo. Se pa smuči pojavljajo občasno pri kakšni zimski akciji (npr. plaz na Zelenici 1. 2. 2010). Kljub temu so tudi Tržičani spremljali razvoj turnega smučanja, precej je bilo tudi alpinističnih spustov (Iztok Tomazin, Jože Rozman, Filip Bence, Janko Meglič ...). Večina ostalih reševalcev pa je na turno smučanje presedlala iz alpskih vrst kot posledica dejavnosti GRS. Znana so smučarska tekmovanja reševalcev z Velikega vrha v Košuti, veleslalom na Kofcah, sodelovanje na Kramarjevih smukih, tekmovanja v vožnjah z akia čolni na Zelenici itn. Dolga leta so reševalci svoje znanje smučanja uspešno uporabljali tudi pri dežurstvu na

smučišču Zelenica.

S smučmi je lažje (foto: Vili Vogeltnik)

Kolona turnih smučarjev (foto: Vili Vogeltnik)

Opremljanje

V GRS dolgo ni bilo pretirane potrebe po sistematični uporabi turnih smučí za vse reševalce. Razlogov je več. Ni bilo veliko posredovanj v zimskem času, turno smučanje je šele konec osemdesetih let prodiralo med širše množice. Oprema ni bila splošno dostopna. Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih je oprema postala dostopnejša, kljub temu smo kar nekaj smučí in vezi pretihotapili preko meje iz Avstrije in Italije. Odločilno vlogo pri popularizaciji turnega smučanja v Sloveniji pa je imela takratna ProMontana (trgovina s plezalno in pohodniško opremo, katere lastnik je znan plezalec Srečo Rehberger). S prvo trgovino je začel na Deteljici pri Tržiču z legendarnim Torto (Marjan Gros) za pultom, ki je bil znan po dobri trgovski žilici in velikem navdušenju za turno smučanje.

Čas je prinesel spremembe, ljudje so se zamenjali in kasneje je GRS Slovenije začela opremljati gorske reševalce s turnosmučarsko opremo. A še vedno ne sistematično. V posameznih nakupih so se delile smučí, vezi in kože. Nikoli pa ni bilo dovolj denarja za nakup opreme, ki bi pokrila celoten normativ reševalcev. To se je prvič zgodilo leta 2009, ko je prvo vodstvo GRZS zagotovilo kompletno opremo (smučí, kože, vezi in čevlji) za vse operativne reševalce v Gorski reševalni zvezi Slovenije.

Za zaključek

Danes je uporaba turnih smučí za gorske reševalce nekaj povsem samoumevnega in brez njih bi bila marsikatera zimska reševalna akcija precej težja. Tudi program usposabljanja za gorske

reševalce zahteva znanje smučanja in celo preverjanje na uvajalnih seminarjih. Društva in GRZS skrbijo za ustrezno opremljenost članov s turnosmučarsko opremo, popularna so turnosmučarska srečanja in tekmovanja v izvedbi različnih organizatorjev. S tekmovanji in srečanji je poskrbljeno tako za druženje kot za ustrezno fizično pripravljenost reševalcev. V prihodnosti bodo mogoče med opremo reševalcev tudi krplice, snežna deska ali kakšen drug pripomoček, ki nam ga bo prinesel razvoj. Do takrat pa bomo uživali na smučeh pri spustih po nedotaknjenih zasneženih pobočjih ali pri spustih po strmih grapah. Vsem reševalcem pa želim čim več varnih in uspešnih tur ter čim manj reševalnih akcij.

Pod Košuto (foto: Vili Vogeltnik)

Komna, januar 1987

Vili Vogeltnik

Snežna odeja človeka prisili, da razmišlja o drugačnem načinu gibanja v gorskem svetu. Preživeti prosti čas v gorah je lahko sprostitev ali obremenitev. Neizkušenost, neosveščenost ali zgolj nepravilen trenutek na nepravem mestu se lahko konča na drugačen način. GRS je organizacija, katere naloga je tudi, da skrbi za vzgojo svojih članov. Zadnja leta veliko pozornosti posveča tudi osveščanju ljubiteljev gora. Eden izmed pogojev za sprejem v članstvo GRS je opravljen izpit za alpinista. To je dokaz o alpinističnih sposobnostih in da ti gorski svet ni tuj.

Moji pripravniški začetki v GRS segajo v leto 1974. V tistih letih smuči kot sestavni del opreme GRS niso bile nič kaj zaželeni, celo nasprotno. Iz lastnih izkušenj vem, da ni dosti manjkalo, da bi me poslali domov, ko sem prišel na GRS zimsko vajo s smučmi na nogah. Takoj sem bil črna ovca, ki si nekaj izmišlja. Med alpinisti pa je bilo to čisto drugače. Že mnogo let prej in tudi takrat so se smuči nosile na nahrbtniku in uporabljale za spust v dolino. Tehnika gre naprej in tako tudi v turnem smučanju. Sem eden prvih, ki je smuči uporabljal v GRS namene. Da ne bo pomote, Ludvik Rožič, Janez Lončar, Dušan Srečnik, Elemir Zrim, brata Tomaž in Janez Kavar, Janez Rožič in vsi ostali so bili alpinisti in reševalci, vsi pa smo smučali. Tržiška GRS je bila vedno mnenja, če je nekaj dobro, naj tako tudi bo. Minili sta samo ena ali dve zimi in na zimskih vajah GRS Tržič so bile smuči zaželeni, seveda s turnosmučarskim okovjem. Ta odločitev se je kar nekajkrat pokazala kot zelo dobra.

Eden takih primerov je bila reševalna akcija dveh smučarjev na Sedmerih jezerih januarja leta 1987.

Bohinjski reševalci so dobili obvestilo, da na področju Sedmerih jezer pogrešajo dva smučarja. Organizirana je bila postajna poizvedovalna akcija. Okrog petnajst reševalcev se je takoj odpravilo na Komno, kjer pa je že močno snežilo in je zapadlo že veliko novega snega. Fantje so se trudili na vso moč, a snega je bilo že toliko, da kljub številnemu in močnemu moštvu ni kaj dosti uspevalo. Po osmih urah gaženja so še vedno videli koč na Komni. Po vrnitvi na Komno so sklenili, da akcijo razširijo na gorenjske GRS postaje. Center za obveščanje je to posredoval ostalim GRS postajam in akcija je stekla.

Sistem obveščanja v GRS Tržič je bil takrat drugačen od današnjega. Vsak je bil zadolžen za določeno skupino sebi najbližjih reševalcev, ki jih je po telefonu obvestil o akciji. Bohinjskim reševalcem smo na pomoč v akciji prišli reševalci drugih postaj. Vsaka postaja je prispevala po štiri reševalce. Takratni načelnik Tone Kralj se je odločil, da pošlje dr. Iztoka Tomazina, Janeza Lončarja, Ludvika Rožiča, Elemirja Zrima in mene. Ker smo bili vsi iz Tržiča, nas je obveščal kar osebno. Povedal je, da sta dva smučarja pogrešana na področju Sedmerih jezer. Jasno je bilo, da vzamemo s seboj tudi turnosmučarsko opremo.

Ob prihodu k postaji tovarne žičnice pri izviru Savice se je kar trlo reševalcev. Odločitev, da prekršijo pravila in nas s tovorno žičnico prepeljejo na Komno, je bila pravilna. Če bi šli peš, ne vem, ali bi do jutra sploh prišli na Komno, saj je bilo že pri Savici en meter novozapadlega snega. »Po dva z opremo v zaboj, ne se nagibati iz košare in biti čim bolj pri miru, "cerado" čez glavo in počakaj, da te na zgornji postaji odkrijejo,« je bila »komanda«. Ko smo Tržičani prišli v koč na Komni, so se vodilni akcije skoraj v en glas začudili: »Kaj pa vi s smučmi, kar v kot z njimi«. In tam so tudi ostale. Kljub prepričevanju, da poskusimo zjutraj s smučmi, to ni zaleglo. Samo akcijo je vzela v svoje roke določena skupina ljudi iz zveze GRS in policije. Že prva reakcija na naše smuči se nam je zdela nerazumljiva. Da pa domače postaje Bohinj, ki najbolj pozna svoj teren in razmere v danem trenutku, ne upoštevajo, je bilo povsem nerazumljivo meni kot tudi vsem ostalim reševalcem.

Pod Bogatinskim sedlom (foto: Vili Vogeltnik)

V koči na Komni se nas je zbralo preko petdeset reševalcev iz različnih GRS postaj. Sestavljene so bile ekipe s štirimi reševalci, ki so se menjavale vsake pol ure in tako utirale pot proti Sedmerim jezerom. Način prebijanja je bil na prvi pogled povsem preprost, A ŽAL NEUČINKOVIT. Ko smo prišli v kočo, so nam takoj določili uro: »Fantje, ura je 21:00, vaša skupina je na vrsti.« In smo šli. Ko stopiš v gaz, se šele zaveš, da je snega toliko, da niti ne veš, kje si in ali sploh greš v pravo smer. Pa suh, da se kar kadi, ko z lopato udariš po njem, »ta prav za pršni plaz«. Ob prižgani čelki na glavi z lopato v roki že hitimo po globoki gazi v želji, da se čim prej prebijemo do fantov na Sedmerih. Levo stena, desno stena, gaz se čuti, da je uhojena, pa se še vedno ugreza pod nogami. Kako se ne bi, saj tako močno sneži, da v pol ure zapade do petnajst centimetrov snega. Kar naenkrat se ustavimo in prvi reče: »Fantje, tu smo, zamenjava!« Naša predhodna ekipa se je utrujena vrnila v kočo. Takrat smo spoznali, da ta način napredovanja ni preprost, ni učinkovit, ni pa edini – pogrešam opremo, ki leži v kotu koč na Komni. Sneg je tako rahel, da ga čez snežno steno ne moreš metati, zato ga mečemo drug drugemu pod noge, da ga tlačimo. Med seboj se menjamo na prvem mestu, zadnji v skupini pa počiva. Ko se ti na »cretovju« ugrezne med veje, spoznaš, da bi bil sam popolnoma nemočen in samo prijateljeva roka te reši iz težav. Ja, sneži, sneži, sneži ... Ura je minila in že je tu ekipa, ki nas bo zamenjala. Rahlo smo utrujeni in povsem premočeni. Ja, se kar prileže zamenjava. Premišljujem, koliko smo sploh napredovali, ali smo sploh kaj naredili. A noč in sneženje vse zakrjeta. Ko stopimo v koč, je, kot bi stopil v sušilnico perila, povsod visijo oblačila. Že pristopi vodja reševalne akcije in reče: »Čim prej dajte sušit, hrana je pripravljena, zjutraj ob tretji uri pa ste spet na vrsti. Tako bo, dokler se ne prebijemo.« In tako je tudi bilo, minila je noč – sneži, minil je dan – sneži, minila je še ena noč – sneži, ritem reševanja pa se ne spremeni. Čeprav so videli in vedeli, da nikamor ne pridemo. Zakaj se ni spremenilo? Zato, ker so bili vsi brez turnosmučarske opreme, razen nekaj "črnih ovc".

Lepa Komna (foto: Vili Vogeltnik)

Dan poprej nas je na Komni zapustil dr. Tomazin z namenom, da kot odličen letalec poizkusi poleteti z motornim zmajem. S policijo je bil dogovorjen, da mu pri Radovljici splužijo in zaprejo glavno cesto, od koder naj bi vzletel. Vse skupaj pa mu je onemogočilo slabo vreme in močno sneženje. Poletel naj bi nad Sedmerimi jezeri samo toliko, da bi ugotovil, ali sta fanta v Koči na Sedmerih jezerih.

Na dopoldanski izmeni je med menoj in Elemirjem padla odločitev. Ob dvanajsti uri je bila najina naslednja izmena, nikomur ne poveva, vzameva smuči in greva. Pa še snežiti je prenehalo. Takoj sva vedela, da je to edini in pravi način. Kljub poizkusom prepričevanja po radijski postaji naj se vrneva, češ da je prenevarno, sva nadaljevala, vedoč, da tudi midva sebi zaupava. Najin končni odgovor je bil, da se do večera vrneva. Napredovanje v tako globokem snegu je vse prej kot užitek. Paziti moraš, da ne padeš, če pa padeš, je tako, kot bi bil v živem pesku. Stvar sva vzela resno, pazila sva, kako in kje hodiva, na smer poti in se redno javljala po radijski postaji. Bolj ko se je dan nagibal proti večeru, bolj sva bila zadovoljna. Tisto popoldne sva prehodila še enkrat več, kot smo v dveh dneh prerili vsi skupaj. To ti da energije, da uživaš ob potrdilu, da so smuči edini pravi način. Zadovoljna s popoldnevom in zaradi bližajoče se noči sva zaključila pri veliki tabli Triglavski narodni park. Če se ne motim, je to na robu Lepe Komne pod Kalom. Ja, snega je bilo toliko, da o dva metra visoki tabli ni bilo sledu. Na Komno sva se vrnila pozneje, kot sva obljubila. Tega nihče ni opazil, saj je bilo čutiti, da med reševalci vlada nekakšna panika. Padla je odločitev, da Tržičani Lončar, Rožič, Zrim, Vogeltnik, Kranjčan Kranjc, Radovljčan Kostanjšek in takratni oskrbnik koč na Komni – pač tisti, ki smo bili turnosmučarsko opremljeni, z dnem krenemo in se poizkusimo prebiti do Koče pri Sedmerih jezerih. V tistem trenutku bi vsi želeli imeti turne smuči, toda razmere so bile tudi v dolini kaotične in dostava smuči do jutra je bila za vse nemogoča. Le po posredovanju policije so do jutra

dostavili en par smuči policistu. Izkazalo se je, da si le s popolno opremo kos težkim razmeram. Bili smo še mladi, fizično zelo močni in taka tura nam ni predstavljala nikakršnih težav. Nasprotno, uživali smo in okoli poldneva prispeli do presenečenih fantov v Koči pri Sedmerih jezerih.

Stanje pri fantih je bilo dobro, hrano sta imela, poškodb ni bilo, le sneg ju je zapadel. Rekla sta, da sta na turi nameravala prespati na Sedmerih, ko pa sta se zjutraj zbudila, je močno snežilo. Sklenila sta, da en dan počakata, misleč, saj bo tako prenehalo snežiti. Naslednji dan pa je bilo snega že toliko, da jima je v osmih urah uspelo priti samo nekaj sto metrov daleč in nazaj. Fanta sta bila opremljena za alpsko smučanje in ne za turno, kar jima je v danih razmerah onemogočilo pravočasen in varen sestop v dolino.

Po zvezah so nam sporočili, da se bo vreme izboljšalo, da se bo občasno zjasnilo in naj se lotimo priprave heliodroma. Lahko je reči heliodrom, a kam bomo s snegom? Kar nekaj energije smo vložili v teptanje te puhlice. Ne samo nekaj metrov, ampak kar daleč naokoli. Helikopter je pripravljen čakal na pravi trenutek, da se spusti skozi luknjo v oblaku. V nekaj poizkusih mu je le uspelo pobrati fanta in oskrbnika koč na Komni. Za nas je bilo najprej rečeno, da helikopter pobere tudi nas, a se je kmalu izkazalo, da za nas ni prave luknje in naj se kar s smučmi vrnemo na Komno. Pa kaj hočeš, če smo že uživali na poti proti Sedmerim, bomo pa še na poti na Komno ... In smo šli. Eni bolj, drugi manj zadovoljni. No, v glavnem tako uživaško ni bilo. Gaženje po tako globokem snegu, posedanje snega pod nogami in po pobočjih in zamolklo bobnenje ob posedanju, vse to te tudi utruji. V pozni večerni uri smo prispeli nazaj na Komno in zdelo se je, kot da reševalne akcije sploh ni bilo.

Ostali reševalci, ki so bili na Komni, so takoj, ko je helikopter prepeljal pogrešana fanta v dolino, odšli nazaj k Savici. Kaj drugega tudi nismo pričakovali. Kajti večji del reševalne akcije se zaključí, ko je pogrešanec ali ponesrečenec v varnih rokah. Mi pa smo že toliko usposobljeni in izkušeni, da znamo stvar varno izpeljati do konca.

Z reševalci, ki so nas čakali, smo prespali v koči na Komni. Se je kar prileglo. Malo smo se posušili, okrepčali in dobro odpočili. V dopoldanskih urah naslednjega dne smo se poslovili od oskrbnika na Komni. Bil nam je v veliko pomoč pri gaženju proti Sedmerim. S seboj je imel svojega štirinožnega prijatelja, ki bi bil nepogrešljiv, če bi bilo potrebno. Nadeli smo si smuči in veselo v dolino. A snega je bilo toliko, da smo tudi tam, kjer je bilo najbolj strmo, peljali brez zavijanja. Rili smo, se valili in smejali drug drugemu. Tisti, ki so Komno zapustili prejšnji dan, so kasneje pripovedovali, da avtomobilov ob vrnitvi sploh ni bilo opaziti, kajti bili so samo veliki kupi. Od prijateljev, s katerimi smo skupaj »rili« po Komni, smo se poslovili z dobrimi občutki, saj smo svoje delo opravili zelo uspešno. Nekajdnevno dokazovanje je prepričalo prenekatero društvo GRS kot tudi GRS Bohinj, da so svoje člane vzpodbudili k nabavi turno smučarske opreme.

Potek akcije je potrdil, da je bila pri iskanju pogrešanih bistvenega pomena turnosmučarska oprema, ki se v večini GRS postaj do takrat še ni uporabljala. Vsi, ki so reševalno akcijo vodili, niso ustrezno upoštevali prizadevanj in mnenj bohinjskih reševalcev in posameznikov iz drugih GRS postaj.

Vodnik reševalnega psa

Matjaž Kos

Verjetno se je že vsak kdaj vprašal, kaj pomeni biti lastnik reševalnega psa. Kaj pomeni skrb za psa? Kako je živeti z reševalnim psom? Pa tudi, kaj ta pes sploh počne, ko ne dela? Koliko skupno preživetega časa je potrebno za to, da žival vedno želi ustreči vodniku, izvršiti njegove ukaze?

Psica Šila na vaji na Vršiču (foto: Dragica Kos)

Takšnih vprašanj je zelo veliko, prav tako pa tudi odgovorov. Pa bom vseeno poskusil malo pojasniti. Vsak vodnik reševalnega psa bi vam povedal, da je biti lastnik takšne živali nepopisno zadovoljstvo. Med vodnikom in psom je prav poseben odnos, to ni samo "partner"! Gre za več, mnogo več, pravzaprav za užitek.

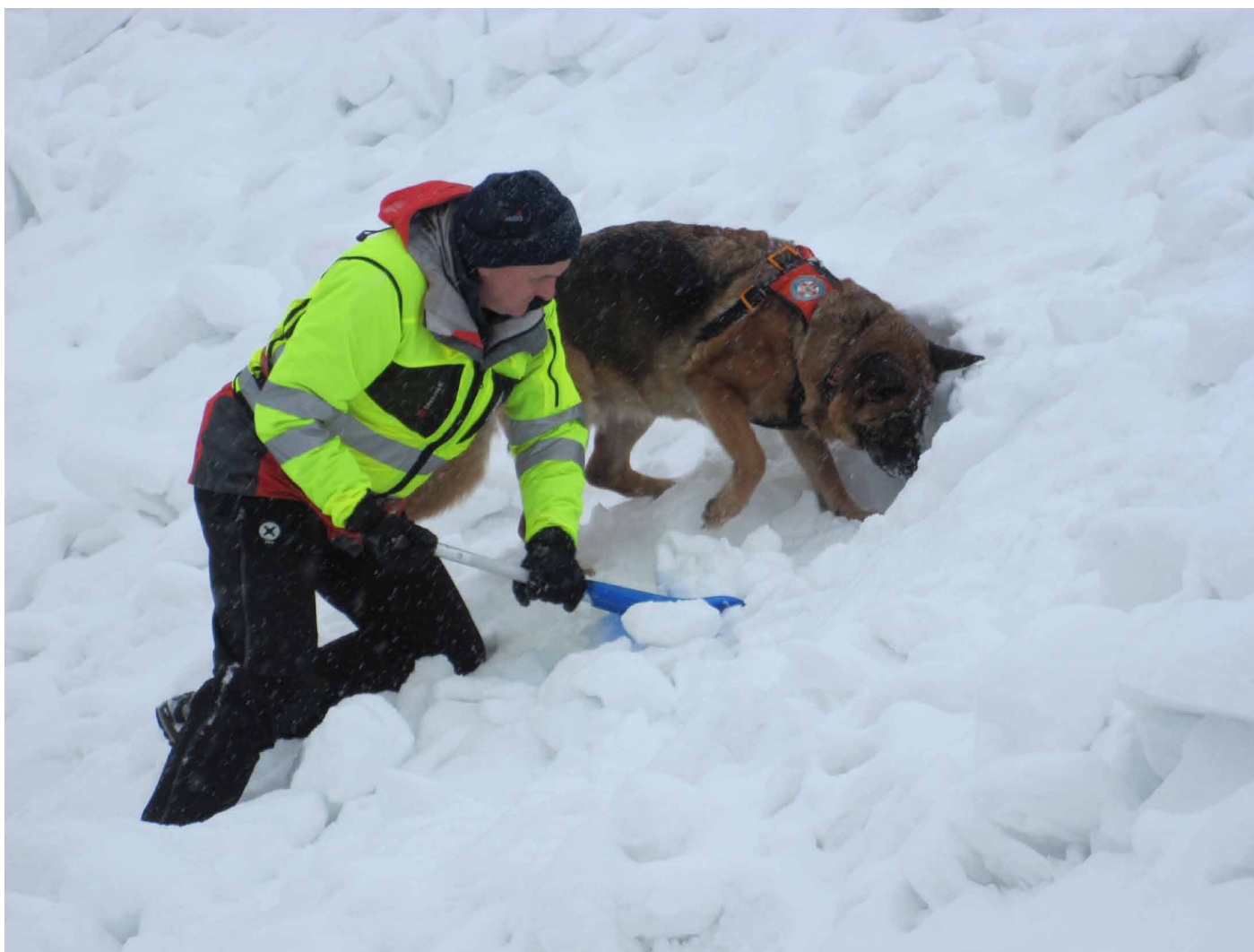
Pes je gospodarju najbolj zvest prijatelj, na katerega se vedno lahko zanesesh. Vedno in povsod. Morda si mislite: "Ja, samoumevno! Saj je reševalni pes. Mora pomagati, ko ga potrebujem." No, pa ni ravno tako preprosto!

Zavedati se moramo, da reševalni pes ni reševalec sam po sebi. Tega se nauči. Potrebni so veliko ur dela, tako psa kot vodnika. Potrebno je skupno delo na tečajih in usposabljanjih iz letnega in zimskega dela. Vse do trenutka, ko na podlagi preverjanja pes pride do točke, ko je pripravljen na reševanje človeških življenj. Seveda delo takrat še ni končano, pravzaprav se šele začne. Po uspešnih in napornih preizkusih je vse naučeno delo namreč potrebno znova in znova preizkušati, izpopolnjevati in nadgrajevati. Dan za dnem, leto za letom.

Verjetno si mislite: "Joj, kako monotono! Vsak dan isto! Iste vaje, iste poti, ista hrana. Znova in znova." Verjamem, da temu ni tako. Psu takšno življenje mora ustrezati, drugače tega ne bi počel. Zanj je to igra, čuti, kdaj je gospodar zadovoljen z njegovim delom, in se tega zaveda. Za vsako dobro delo je namreč nagrajen s priboljški, igro in pohvalami. In kar je najpomembnejše: s pozornostjo in časom, ki mu ga nameni gospodar.

Tudi za človeka je polno odrekanih, naporov. Preprosto se ti včasih ne da. A je trenutkov zadovoljstva s psom tako veliko, da je vsaka minuta poplačana. To pač prinaša tako življenje, če si tega zelo želiš. In takrat je to čisti užitek, o katerem sem govoril na začetku.

Ko vodnik reševalnega psa in pes vse to znanje skupaj spoznata in osvojita, postaneta drug z drugim tesno povezana. Pes te ne bo nikoli pustil na cedilu, ko ga boš potreboval. Veš, da lahko uspešno deluje v reševalnih akcijah in pri preventivnem delu. Ravno tako pa svoje znanje pokaže na prikaznih vajah, raznih zimskih in letnih tečajih, kjer išče pogrešane osebe.

Vodnik Matjaž Kos s psico Šilo (foto: Dragica Kos)

Ob pravem času na pravem mestu

Slavko Frantar - Čopk

Grintovec, SV greben 3. 1. 1987

Takrat sva se z Maričo napotila plezat v Kalško goro. Vreme ni kazalo najbolje, ko sva prispela na Kokršsko sedlo, se je že dokaj pokvarilo. Megle so se obešale po skalah in rahlo je že snežilo. Kot nalašč se je okrepil tudi veter.

Seveda sva se odločila, da tisti dan ne greva v Kalško goro. Po počitku sva premetala najina nahrbtnika in vso plezalno opremo spravila v zimsko sobo na Kokrškem sedlu. Kdo bo pa nosil tisto "cvovje" po nepotrebnem naprej, če ga ne bova potrebovala. Odločila sva se, da greva kljub slabšemu vremenu po severovzhodnem grebenu na Grintovec.

To je v lepem vremenu čudovita uživaška tura, v tistih razmerah pa je bila kar zahtevna. Napredovala sva brez problemov, če seveda ne štejem slabega vremena. Razmere so bile slabe in pri sestopanju z vrha Grintovca sva morala biti zelo pozorna, da sva našla pot preko jam nazaj do Kokrškega sedla. Ko sva prispela na Sedlo, sva tam naletela na starejšega možakarja, ki je bil vidno v zadregi. Vprašal naju je, od kod sva prišla, ali sva alpinista. Pravzaprav je bolj sebi govoril, da sva najbrž izkušena hribovca. Po vljudni izmenjavi nekaj besed sem se napotil v zimsko sobo po opremo, ki sva jo ob vzponu pustila tam. Vseeno se mi je zdelo čudno, mož je jasno kazal znake, da je v težavah.

Ko sva z Maričo družno pakirala opremo nazaj v najina nahrbtnika, se je ob pogledu na naju možakarju obraz raztegnil v bolj sproščen izraz. Počasi je le prišel z besedo na dan. Povedal je, da ima s seboj samo cepin in da nikakor ne upa sam sestopiti v dolino. Seveda je bilo za naju to razumljivo, saj je bilo poledenelo in trdo. Zakaj hudiča se ni obrnil že prej? Pri vzponu mu je nekako šlo, sestop v takih razmerah pa zahteva ustrezno opremo in znanje. Mariči sem omenil, da je to lepa bližnjica za "na britof"!

Potem pa naju je mož presenetil še z besedami, da je njegov sin začel malo prej sam sestopati, tudi le s pomočjo cepina. Saj takrat sploh ne moreš biti jezen. Upala sva, da ni zdrsnil. Torej bo potrebno poskrbeti za dva. Pripravila sva sidrišče in možakarja navezala. Sam sem ga spuščal po vrvi, Mariča pa ga je spremljala in mu pomagala. Po treh zaporednih spustih smo že dohiteli njegovega sina, ki je v ledeni strmini ob rahlo zapičenem oklu cepina lovil ravnotežje. Potem sva zavarovala še njega.

Do malo položnejšega terena sta bila potrebna še dva spusta. Navezana sva varovala, dokler je bilo potrebno.

Na lažjem terenu sva pospravila opremo, nato smo skupaj sestopali proti gozdu in dalje v Bistrico.

V gozdu so se nam jeziki seveda "razvezali". Z Maričo sva vedela, da sva bila tokrat res ob pravem času na pravem mestu. Oba, tako oče kot sin, sta imela veliko srečo, da sva jima pomagala v dolino. Velika verjetnost je, da bi oba zdrsnila, posledice pa bi bile tragične.

Ob kramljanju smo dan zaključili v Kamniški Bistrici, kjer je "ata" dal za liter kuhanega vina. Tako smo ugotovili tudi to, da sta doma v sosednji vasi.

Škrlatica, 20. 8. 2000

Ko je Mariča odšla s tega sveta, sva z najino hčerko Meto veliko hodila po samotnih koncih naših gora. Tako sva nekoč sedela na "enki". Pred nama je bil čudovit pogled, Rogljica, Rakova špica, Škrlatica in drugi hribi. Same lepe, mogočne gore.

Slavko Frantar – Čopk s hčerko Meto (foto: Vili Vogeltnik)

Kazal sem ji smeri, ki sva jih v preteklosti splezala z Maričo, in kako smo sestopali po Škrlatiških gredah. Meta je že od malega rada z nama hodila v hribe, zato jo je vse zanimalo. Takrat mi je povedala, da bi rada splezala kakšno lažjo smer v Škrlatici. Vesel sem ji predlagal Kugyjevo smer in sestop po Gredah.

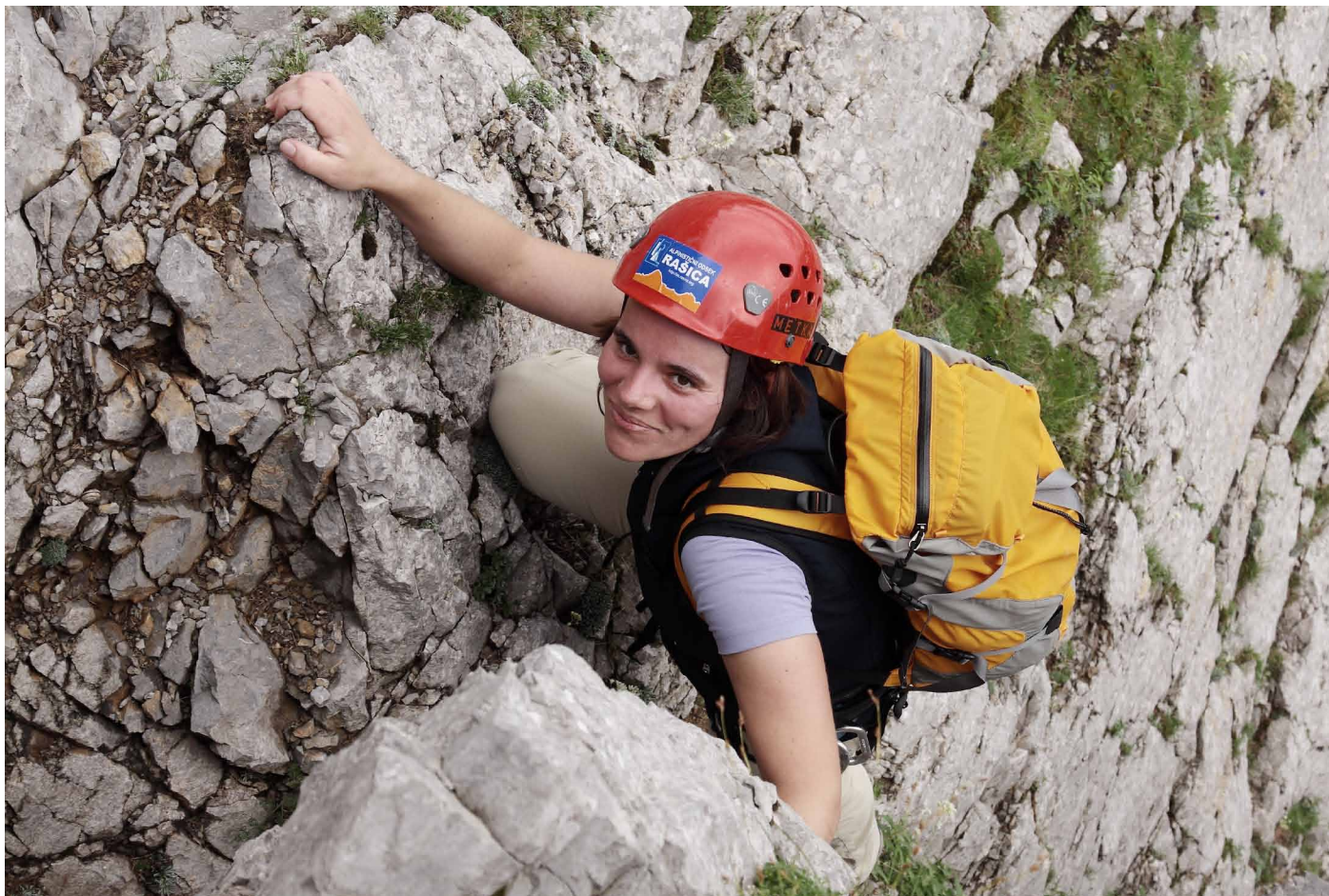
Nato je minilo kar nekaj časa, da sva uskladila najine "urnike" in se dogovorila, da greva. V lepem avgustovskem jutru leta 2000 sva se končno vzpenjala skozi nekoč čudovito krnico Gruntovnico proti steni. Med hojo sva prijetno klepetala, tako da je čas do vstopa v smer hitro minil. Pri vstopu sva pripravila opremo in se navezala na vrv. Med plezanjem sva lepo napredovala. Meta ni imela težav, "jabolko ne pade daleč od drevesa", vidno je uživala. Tudi sam sem bil zadovoljen. Priplezala sva točno na vrh Škrlatice.

Redki planinci so se že odpravljali v dolino. Ob pospravljanju opreme in počitku sva se ozirala naokrog. Ker sva prišla na vrh razmeroma zgodaj, sva imela čas za pogovor in razgledovanje po okoliških gorah. Mogočna "Stena" je bila pred nama kot na dlani. Obujal sem spomine, razlagal Meti, kje smo plezali, bivakirali, pa tudi reševali. Z zanimanjem me je poslušala, postavljala vprašanja, vse je hotela vedeti. Z veseljem sem ji odgovarjal na vsa vprašanja, kar sem pač vedel. Ko sva "obdelala" vse okoliške gore, sva se začela pripravljati na odhod v dolino. Do avta je bilo še daleč. Čakale so naju še Grede.

V bližini sta bili dve starejši planinki, ki sta naju ogovorili takoj, ko sva se začela odpravljati. Povedali sta, da sta poslušali najin razgovor. Rekli sta, da sami ne upata sestopiti, in vprašali, ali bi jima ho-

tela pomagati. Oba sva pritrdila. Ko sem pogledal Meto, sem videl, da je kar malo ponosna.

Ob najini pomoči in spodbudnih besedah smo počasi sestopili do rame. Tam smo se navezali na vrh in previdno sem ju ves čas varoval. Sestopili smo do konca zavarovane poti. Ženski sta bili hvaležni za pomoč. Pri zadnjih klinih smo se razvezali in se spustili do velikega balvana pri zadnjem Dolku. Na Rdeči škrbini smo se poslovili. Planinki sta bili namenjeni do Pogačnikovega doma, midva pa sva šla preko Kriške stene v Krnico in naprej do ceste proti Vršiču, kjer sva imela parkiran avto.

Meta Frantar (foto: Vili Vogeltnik)

Seveda s sestopom preko Škrlatiških gred tokrat ni bilo nič in naju še čaka. Nekoč. Planinki sta nama med sestopom povedali, da sta bili pred tem že dvakrat na organiziranem izletu na Škrlatico, a nikoli niso uspeli priti na vrh. Tokrat jima je to uspelo, a sta na vrhu ugotovili, da sami ne bosta zmogli varno sestopiti.

Bila sva ob pravem času na pravem mestu.

Prvo reševanje GRS iz rudnika

Matija Perko

Na področju Podljubelja je že v 16. stoletju obratoval rudnik živega srebra. Po podatkih je bilo v času delovanja pridobljeno okoli 360 ton živega srebra (nekateri viri navajajo le 180 ton). Zadnji lastnik rudnika je bil Julij Born, po njegovi smrti pa so si premoženje rudnika razdelili njegovi dediči. Rudnik je prenehal obratovati leta 1902. Tedanje oblasti so rudnik spet poskusile uporabiti leta 1917 zaradi velikih potreb živega srebra pri oborožitvi za potrebe vojskovanja. V tem času so odkrili nove materiale, zato vojaška uprava ni imela več interesa po odprtju rudnika.

Rudniških vhodov je bilo na tem območju več in nekateri so bili zaradi varnosti zazidani. Podzemni svet je vedno buril domišljijo mladine vseh generacij. Marsikateri od mladostnikov iz okoliških naselij Tržiča so iskali pustolovščine in raziskovali po rudniku. Nekateri so se smukali le okrog vhodov, drugi so ob pomoči svetil vstopali v rudnik. Seveda so odrasli vedno opozarjali mladino, da je tako početje nevarno.

Približna lokacija rudnika levo od glavne ceste proti Ljubelju

Tako je skupina najstnikov 16. decembra 1984, v kateri je bil tudi šestnajstletni Bojan Potočar, vstopila v enega od vhodov v rudnik v dolini, ki vodi proti Prevalu. Bojan ni imel svoje svetilke, zato je ostalim sledil kot zadnji v skupini. Tudi on si je hotel ogledati rudnik. Nihče od fantov ni slutil, kako tragično se bo končalo njihovo početje.

Leseni oporniki, mostički in ograje v rudniku so z leti strohneli, se zrušili na tla rova in v podore. Skupina mladcev je pogumno napredovala v notranjost rudnika. Bojan je prijateljem sledil, kakor je pač brez svetilke lahko. Na delu, kjer je rov zavijal v levo, je bil na levi strani globok in širok podor (cca. 50 m), česar Bojan ni videl. Stopal je proti svetlobi pred seboj, seveda v ravni liniji. Zaradi tega je stopil v prazno in omahnil v globino podora. Po padcu je bil takoj mrtev, kar so potrdile tudi poškodbe, saj je priletel na ostanke tramov in ostalega lesa, ki je v preteklosti varoval levo stran rova pred podorom.

Ker Bojana ni bilo za njimi, so ga njegovi prijatelji klicali, a odziva ni bilo. Takoj so se vrnili k vhodu v rudnik in o nesreči sporočili na policijsko postajo v Tržiču. "Eden od fantov naj bi padel v luknjo, ko so hodili po rudniku. Na klice se ne odziva, menijo, da je lahko kakih deset metrov globoko!"

Čeprav je šlo za nenavadno nesrečo, kakršnih na območju Tržiča običajno ni bilo, je bila za reševanje aktivirana GRS Tržič. Reševanje je pri vhodu v rudnik vodil Marjan Salberger. Izkušenj v jamah nismo imeli, zato je bilo logično vprašanje, ali pokličemo ekipo za reševanje iz rudnikov. Ker pa nismo vedeli, v kakšnem stanju je Bojan in kam je pravzaprav padel, smo želeli čim prej pomagati, saj je čas neusmiljeno tekkel.

Večja skupina se nas je odpravila v rudnik do točke, kjer naj bi Bojan omahnil. Povsod je bilo mokro, spolzko in krušljivo. Gibali smo se previdno, s seboj smo nosili vso opremo. Sam sem si predstavljal, da bo to verjetno nek ozek jašek, a ko smo prišli do točke, kjer je Bojan omahnil, smo videli, da gre pravzaprav za ogromen podor, katerega dna nismo mogli z nobeno svetilko obsvetiti.

V rovu je postalo zelo vroče, tako da smo si slekli zgornja oblačila do majice. Pripravili smo sidrišče in vse za spust reševalca v podor. To delo je opravil pokojni Borut Bergant.

Simbolična slika (foto: Vili Vogeltnik)

V tistem trenutku še nisem vedel, da gre za "našega" Bojana, ki smo ga kot štirimesečnega dečka sprejeli v varstvo pri nas doma. Z nami je hodil na morje, počitnice, doma smo ga imeli za svojega, bil mi je kakor brat. Ko je bilo povedano, za koga gre, me je seveda prizadelo. Bojan je bil edinec, imel je samo mamo. Vedel sem, da bom moral tudi njej pojasniti, kaj se je zgodilo, čim bo izvedela, da sem bil udeležen pri reševanju.

Ko smo začeli s spuščanjem Boruta, je že prihajalo do spontanega proženja velikih skal in Borut je vpil, ko je letelo okoli njega. Z vrha nismo prožili nobenih skal. Že med spustom je Borut povedal, da ne ve, kako bo ob dviganju, in da je zanj zelo nevarno. Ko je prišel do Bojana, je po radijski postaji sporočil, da je fant umrl in da ga bo pripravil za dvig.

Takrat smo v reševanju uporabili vrvno tehniko. Prvič smo uporabili tudi novo dvojno škripčevje. Preden smo pričeli z dviganjem, je kamenje še kar padalo okoli Boruta, tako da nismo vedeli, kako naj ravnamo. Vse nas je bilo strah, da se ne bi kaj zgodilo še njemu. Zaradi rušenja skal smo se odločali, ali ne bi bilo varneje dvigniti najprej ponesrečenca in nato Boruta, ki bi se ta čas umaknil na varno. Vse je potekalo v navpični, deloma previsni steni. Po dogovarjanju se je Borut na koncu odločil, da najprej dvignemo Bojana, potem pa še njega. Mukoma smo napredovali, zaradi vročine v rovu je pot kar lil z naših teles. Ko smo Bojana dvignili in položili na ravni del rova, sem dokončno sprejel tragično dejstvo. A za razmišljanje o izgubi Bojana še ni bilo časa. Potrebno je bilo opraviti še dvig Boruta, ki je bil na dnu podora. Vrv smo ponovno spustili do dna, Borut se je pripel in začeli smo previdno dvigati. Ves čas je prihajalo do rušenja, Borut je vpil, da ga bomo ubili, mi pa pravzaprav nismo mogli dosti pomagati. Vrv je znova in znova prožila kamenje. Na srečo Boruta ni zadela kakšna večja skala, seveda pa je priletelo kar nekaj kamenja tudi nanj. Končno je bil ves pretresen na vrhu med nami. Vsi smo si oddahnili.

Povezavo z vhodom v rudnik smo vzdrževali s kurirjem, saj tako daleč v jami radijska zveza z vodjo reševanja pri vhodu ni delovala. Začeli smo s prenosom Bojana proti izhodu. Potrebno je bilo paziti na luknje, pravo smer in spolzka tla. Ko smo prišli iz rudnika, je bila zunaj že tema. Bojanovo truplo smo prenesli po dolini do prvih hiš, kjer je nanj že čakalo mrliško vozilo.

Razen reševalcev moje generacije ostali pravzaprav niso vedeli, da sem bil z Bojanom povezan od malega. Počasi je začelo prihajati za menoj in tudi moji mami sem težko razložil, kaj se je zgodilo, da je Bojan umrl, star komaj 16 let.

Nedvomno je bilo to posebno reševanje gorskih reševalcev. Do danes česa podobnega nismo več počeli. Reševanje pod zemljo ima svoje posebnosti. Sploh pa v rudniku, kjer je potrebno upoštevati tudi veliko drugih dejavnikov. Zato se praviloma tega lotevajo reševalci, ki so za to posebej izurjeni.

Še vedno vsako leto na Bojanovem grobu prižgem belo svečko.

Na reševanju so sodelovali: Filip Bence, Marjan Salberger, Borut Bergant, Peter Rožič, Anton Kralj, Marjan Gros, Matjaž Kos, Marjan Štamcar, Matija Perko.

Zimski alpinistični in reševalni tečaj na Črni prsti leta 1940

Peter Rožič

Da se delo opravi strokovno in varno, je potrebno določeno znanje, še posebej takrat, ko gre za pomoč nekemu, ki je v stiski. Tega so se dobro zavedali tudi člani reševalnega odseka pri SPD Tržič, ki je bil ustanovljen po nesreči v plazu pod Storžičem leta 1937. Brez strokovnega znanja o nevarnosti v gorah, prve pomoči in uporabe reševalne opreme nobeno še tako zagnano moštvo ne more delovati zanesljivo, predvsem pa varno (lastna varnost in ustrezna pomoč ponesrečencu). Zato so takratni člani reševalnega odseka Tržič leta 1939 organizirali zimski tečaj pod Storžičem. Da pa bi to znanje nadgradili, so se štirje člani odseka, Avgust Primožič, Nadislav Salberger, Jože Radon in Stanko Poljanšek, udeležili zimskega alpinističnoreševalnega tečaja na Črni prsti od 30. marca do 4. aprila 1940.

V arhivu GRS Tržič obstaja nekaj slik s tega tečaja. Na razstavah ob raznih obletnicah se po na-

Reševalne sani (foto: arhiv GRS Tržič)

vadi pojavlja znana slika prenosa "ranjenca" (Nadko in Gustl), kaj več točnih podatkov pa tam ni. Razvoj tehnologije zadnjih let, predvsem internet in z njim dostop do različnih starejših publikacij, je pripomogel k temu, da lahko najdemo ali izluščimo marsikateri podatek, ki bi šel drugače zaradi odmaknjenosti v pozabo. Pri pregledovanju predvojnih Planinskih vestnikov sem naletel na izčrpno poročilo takratnega tehničnega vodja tečaja dr. Franceta Avčina.

Poročilo v PV 1940/5 (prepis)

Zimski alpski in reševalni tečaj se je od 30. III. do 4. IV. 1940 vršil na Orožnovi koči takole: Učitelji tečaja: dr. Bogdan Breclj (vodja tečaja), dr. ing. Avčin France (namestnik in tehnični vodja), dr. Bonač Ivan (zdravnik), Čop Joža (pomočnik), More Andrej (pomočnik).

Tečajniki (16): 1. naveza (vodja Čop): Arih Miha (tov. delavec, Kranjskogorska podr.); Eker Milan (jurist, Kranjska akad. sekcija); Ferjančič Alojz (smuški učitelj, Kranjskogorska podr.). – 2. naveza (vodja Jordan in Medja): Hodnik Janez (delavec, Boh. Srednja vas); Jordan Bogdan (geograf, akad. sekcija); Marenčič Janez (jurist, Kranjskogorska). – 3. naveza (vodja More): Mrak Janez (tov. delavec, Mojstrana); Muzlovič Janez (geograf, akad. sekcija); Plevnik Stanko (medicinec, akad. sekcija). – 3. naveza (vodja dr. Avčin): Prodnik Ivan (oskrbnik, Celjska); Primožič Gustl (mizar, Tržiška); Poljanšek Stanko (belilec, Tržiška); – 4. naveza (vodja Tarter, dr. Bonač): Radon Jože (tov. delavec, Tržiška); Salberger Nadislav (uradnik, Tržiška); ing. Tarter Karel (inženjer, akad. sekcija); Medja Franc (oskrbnik, Boh. Srednja vas):

Udeleženci tečaja pred Orožnovo kočo, ki je kasneje pogorela (foto: arhiv GRS Tržič)

Potek tečaja:

Sobota, 30. marca: Prihod na kočo ob 13. uri, kosilo, orientacijska tura s smučmi na greben med Liscem in Črno Prstjo.

Nedelja, 31. marca: Tura na Črno Prst po severnem grebenu, obenem vaje v navezovanju, va-

rovanju s cepinom, hoja z derezami v strmini. Povratek skozi strm žleb proti zahodu v kotanjo. Že pri vzponu do grebena vaje z reševalnimi sanmi, a praznimi. Nato spuščanje sani po strmini, prečenja, transport ponesrečenca. Kosilo ob 15. uri. Nagovor dr. Breclja in predavanje o organizaciji reševalne službe. Ponovna vožnja z nosili na pobočju koč. Predavanje o plazovih in nevarnostih v gorah v zimi, reševanje izpod plazov, zadržavanje, sistematično preiskovanje. Sondiranje plazu, iskanje "ponesrečenca" (žakelj). Večerja. Zvečer: prva pomoč (rane, okužbe, krvavitve, kačji pik, zastrupljenje z jedjo, snežna slepota, lekarna).

Ponedeljek, 1. aprila: Na strminah ob sedlu nad Osredki detajlne vaje v varovanju, delo z vrvjo. Prehod preko snežne strehe, poskusni padci, prečenja itd. Smuška tura na greben pod Četrtom. Smuk na Osredke, povratek pod Liscem v koč. Kosilo ob 12.30. Odmor. Popoldne kopanje treh bivakov: na ravnem, pod skalo, medvedova luknja. Predavanje o prvi pomoči (izpahi, izvini, prelomi, živčni pretres, opekline, ozeblina, umetno dihanje, ponesrečenec v plazu, srčna oslabelost, kap, omedlevica, notranje krvavitve, težke poškodbe). Zvečer: predavanje o planinski mineralogiji. Tečajnik Ekar Milan je prenočil v bivaku pod Skalo v spalni vreči – izredno ugodno, kakor on trdi.

Torek, 2. aprila: Tura na Lisec po južnem grebenu. Varovanje na grebenu, opasti. Smuk na vrvi. Sestavljanje nosil iz smuči in transport na njih. Kosilo ob 13. uri. Popoldne: predavanje o opremi in praktičen ogled predmetov. Nato na pobočju za koč: alpsko smučanje, slalom. Zvečer: reševalna služba in klic na pomoč.

Sreda, 3. aprila: kartografija in orientacija v terenu in predavanje. Pod Črno Prstjo praktične vaje s kompasom, karto, višinomerom. Določevanje vrhov, vidljivost po karti, ugotavljanje smeri idr. Smuk za koč. Opoldne kosilo in nagovor. Popoldne: vzpon tečajnikov po severnem

Varovanje in gibanje v strmem terenu (foto: arhiv GRS Tržič)

pobočju na Črno Prst (Avčin, Jordan, Tarter). Večerja ob 16.30 uri. Povratek nekaterih udeležencev na železnico. Ostali pa so se vrnil v četrtek z vlakom in delno čez Bohinjska vratca v Mojstrano.

Tečaj je potekel v popolnem redu in zadovoljivo, tečajniki so pa imeli premalo predizobrazbe. Hrana je bila vseskozi odlična. Orožnova koča se je izkazala kot izredno pripravna za take tečaje. Dr. Avčin France.

Iz zgornjega poročila je razvidno, kako pomembno je pri reševalnem delu predhodno alpinistično znanje, ki ga je potrebno z izobraževanjem reševalne tehnike in prve pomoči nadgraditi za varno delo in čim boljšo strokovno pomoč ponesrečencem. Kljub takratnemu skopemu izboru reševalne opreme so na tečaju obravnavali zelo širok izbor dejavnosti, od osnovne tehnike gibanja v zimskih razmerah, prve pomoči, reševalne tehnike do smučarskih veščin in orientacije. Poročilo se lepo dopolnjuje s kar obširnim slikovnim materialom iz arhiva GRS Tržič.

Zanimiv je tudi podatek, da so bili med šestnajstimi tečajniki kar štirje iz tržiškega reševalnega odseka.

Vir: Planinski vestnik 1940/5 (orig. prepis članka)

Z leve: Jože Radon, Nadislav Salberger, Avgust Primožič, Stanko Poljanšek (foto: arhiv GRS Tržič)

Veteransko o veteranih

Janez Kavár

Vsakoletni nagovor in zahvala za pozornost na občnem zboru našega društva se mlajšim članom moštva tržiške GRS najbrž zdita že kar malo obrabljena navada. Ker sem bil vendarle nekoč tudi sam med mlajšimi, in sem zdaj veteran, pa dobro vem, da je zahvala vsakič iskrena in od srca. Ne pomeni le zahvale, ampak predvsem veselje in ponos, da imamo v Tržiču na svojem področju doslej in zagnane naslednike in smo bili nekoč veterani to, kar so zdaj mlajši.

V mojih aktivnih letih v GRS je bil za zahvalo na letnih občnih zboreh nekako nezapisano zadolžen nekdanji prvi načelnik tržiške postaje GRS Avgust Primožič – Gustelj. Po tistem smo mu rekli tudi "ustanovitelj", ker je davnega 1937 dokončno sklenil nekajletno ustanavljanje postaje in bil prvi izbran na njeno čelo. Gustelj je dejanje zahvale na občnih zboreh iskreno cenil kot čast in ponosa vredno dejanje, kot tudi vsi ostali, ki smo bili prisotni, saj je šlo za moža z avtoriteto in spoštljivimi dosežki na mnogih področjih, ne le na gorskoreševalnem, ampak tudi na smučarskem, alpinističnem in v planinskem društvenem delu. Z Gustljevim slovesom je častno dejanje z enakim zanosom in ponosom prevzel Franci Primožič – Krvin. Še danes njegovim zahvalam enako iskreno verjamemo in jih upoštevamo. Tudi Franci uživa ugled in spoštovanje. Malo daljši uvod, ki pa vendarle tudi zajema del zgodovine oziroma lepih tradicij tržiške GRS.

Izlet veteranov na Slivnico (foto: Matija Perko)

GRS dejavnost v Tržiču nikoli ni predstavljala bližnjic k zadovoljevanju takšnih ali drugačnih sebičnih interesov. Zahtevne reševalne akcije in avtoritativni načelniki, vsi po vrsti, s sedanjim vred, so poskrbeli za kar se da objektivno notranjo selekcijo. Kdor ni bil res s srcem pri stvari, je kmalu sam zapustil tržiške gorskoreševalske vrste. In kot je našim predhodnikom in nam, bo tudi sedanjim srčno zagnanim reševalcem prišel čas, ko bo iz zagnanih aktivnih operativcev treba stopiti med veterane. Pridejo trenutki, ko sapa ne dohaja več mlajših, ki pred teboj hite navkreber, ko prsti pri vezanju postanejo okorni in počasni, ko se brez očal ne da več nastaviti niti kanala na radijski postaji ... Malo grenki so navadno ti trenutki, četudi še tako življenjski. Morda še najbolj grenki takrat, ko se sam v sebi neizpodbitno zaveš, da odhajaš iz vesele in iskrene družbe enako mislečih, predvsem prijateljev, in se poslavljaš od znova in znova neponovljivih trenutkov, ki so bili zmes naporov, stresa, sreče, žalosti, zadovoljstva, občutkov nemoči in spontane radosti.

V Rakovem Škocjanu (foto: Matija Perko)

... In kar naenkrat sediš v kombiju, ki tržiške GRS veterane enkrat na leto popelje na "ekskurzijo". Aktivnost je že kar davno nazaj predlagal, in jo doslej skoraj vedno tudi sam izpeljal, Janči (Matija Perko). Najbrž se ob pobudi niti ni zavedal, koliko veselja je vлил veteranom in nam dal nedvoumno sporočilo: niste pozabljeni! Vsako leto se ekskurziji pridruži kdo na novo in prvič. Vsako leto koga ni več in se nam ne bo mogel nikoli več pridružiti. Vsako leto zapored pa je to dan veselega obujanja spominov in oživljanja anekdot na predano reševalno delo v gorah. Prepričan sem, da ga ni med veterani, ki pozornosti s povabilom na vsakoletno »ekskurzijo« ne bi iskreno cenil!

Verjamem, da so vrata tržiške GRS še vedno na stežaj odprta vsem, ki le žele in hočejo kaj postoriti, ne glede na veteranski status. Drži tudi, da so nekateri že kot veterani v aktivnostih društva bolj zag-

nani, resda za kakšna opravila tudi bolj ročni kot drugi. Nekateri sledijo dogajanju v društvu z redno prisotnostjo na sestankih, nekateri vsaj še občasno, drugi po medijih in po vse boljši spletni strani, tretji nič manj zavzeto "na pvac" ob srečanjih s kom iz aktivne ali (že) veteranske generacije. Skupni imenovalec vsem pa je še vedno isti – iskrena predanost reševalnemu delu.

Najbrž smo veterani v očeh mnogih aktivnih mlajših reševalcev videti kot – tisti, ki nič več ne pridejo zraven. Pa ne gre zapisanemu tako enostavno pritrditi in verjeti! Ko nisi več na "alarmni listi" in se sam zavedaš in sprejemaš, zakaj je temu tako, so stvari videti drugače. Rad bi še bil zraven, pa veš, da ne moreš več ...

Marsikaj v življenju človek prične ceniti šele tedaj, ko le-to mine!

Veterani na Nanosu (foto: Matija Perko)

Jeseni 2012 na vrhu Kuma (foto: Vili Vogeltnik)

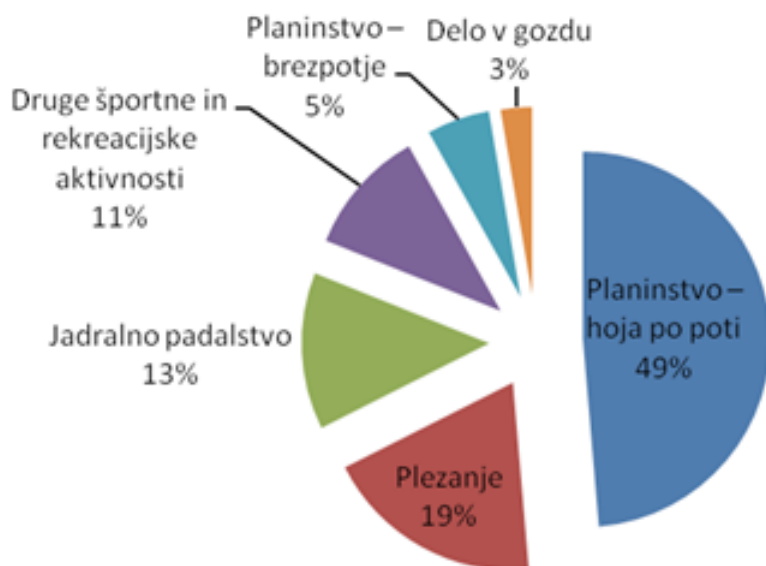
Statistika posredovanj GRS Tržič v letu 2012

Primož Štamcar

V letu 2012 so člani GRS Tržič na področju, ki ga pokriva naše društvo, opravili 33 intervencij, kar je doslej največ v enem letu. V 2 iskalnih in 31 reševalnih akcijah je bilo opravljenih 590 ur, pomagali pa smo 38 osebam. V 14 intervencijah (42 %) je sodeloval zdravnik, v 12 primerih (36 %) pa nam je priletel na pomoč helikopter.

Pomoč smo nudili 14 nepoškodovanim osebam in 23 poškodovanim (od tega 15 huje), v dolino pa smo prenesli tudi enega smrtno ponesrečenega. Prav slednja nesreča nas je vse zelo pretresla in prizadela, saj se je v Kramarjevi smeri nad bivakom v severni steni Storžiča 27. maja 2012 pri padcu smrtno ponesrečil naš član, gorski reševalec in alpinist Janko Meglič – Dovar iz Loma pod Storžičem.

reševani po dejavnostih

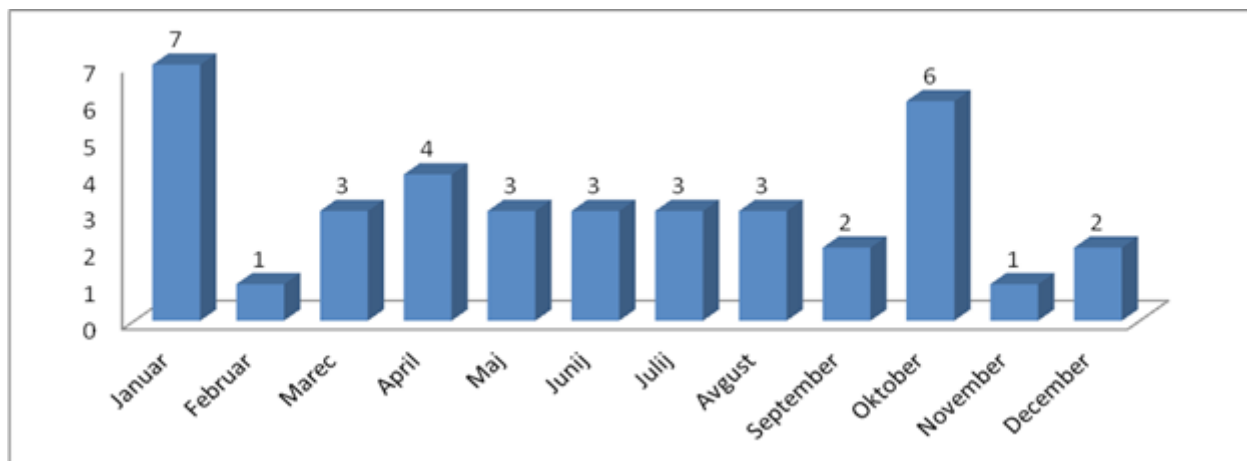

Skoraj polovica nesreč se je zgodila na planinskih poteh (najpogostejše na področju Kriške gore). Opazen je tudi visok delež nesreč pri alpinistično-plezalnih aktivnostih (predvsem področje Storžiča in Begunjščice) ter aktivnostih v zraku (področje Kriške gore, Dobrče).

Poleg preko celega leta zelo obiskane in pri planincih priljubljene Kriške gore velja omeniti še vrsto posredovanj na področju Zelenice in Begunjščice, kjer prav tako opazamo zelo veliko gornikov. Več nevarnosti in tudi več nesreč se na tem področju zgodi v zimskem času. Tudi na področju Storžiča je bilo v lan-

skem letu kar nekaj intervencij. Ponovno se je izkazalo, da je 2132 m visoki Storžič zahtevna gora za vzpon, na katerega se je potrebno tako fizično kot psihično ustrezno pripraviti.

Na planinskih poteh so bile najpogostejše poškodbe okončin kot posledica zdrsov ali padcev, predvsem na poledenelih poteh v sredogorju. Opozarjamo na uporabo ustrezne opreme – palic in pohodniških derez na področju gozdnih poti ter cepina in gornjskih derez na vseh izpostavljenih in visokogorskih turah.

Število reševanih oseb po mesecih v letu 2012:

Področja Kriške gore, Gozda in Dobrče so zaradi ugodnih pogojev zelo priljubljena pri jadralnih padalcih. Včasih pa razmere v zraku presenetijo manj izkušene letalce. Težje poškodbe je dobil jadralni padalec, ki je sicer nepoškodovan obvisel na smreki v pobočju Kriške gore, a je sam poskušal splezati na tla, pri tem pa padel in si poškodoval hrbtenico.

Dokaj nenavadna je bila nesreča na Kofcah, kjer se je pri delu prevrnil traktor, voznik pa je z vkleščeno nogo ostal v njem. Pomoč smo mu nudili člani GRS Tržič, z ustrezno tehniko pa so težko breme dvignili gasilci, ki jih je na kraj nesreče pripeljal helikopter.

Na reševanjih so sodelovali prav vsi aktivni člani GRS Tržič, najbolj obremenjeni tudi 20-krat. Posebej velja pohvaliti pripravnike, ki so bili redno prisotni. V reševalnih akcijah so sodelovali v skladu s svojimi pristojnostmi ter pridno nabirali izkušnje in znanje. Reševalno delo predstavlja le slabo desetino vsega časa, porabljenega za prostovoljne dejavnosti v okviru Društva GRS: člani GRS Tržič so tako lani opravili preko 6150 ur, največ od teh pri različnih izobraževanjih in usposabljanjih tako v okviru Gorske reševalne zveze Slovenije kot v društvu.

Dejavnost	opravljene ure
Dejavnost akcije	626
Usposabljanja, izobraževanja, vaje	2046
Dežurstva, spremstva	762
Preventiva (predstavitve, predavanja, tečaji)	261
Organizacijska dejavnost, sestanki	1061,4
Skupne ture, tekmovanja, delovne akcije	660
Ostalo	735
Skupaj opravljenih ur v letu 2012:	6151,4

Trije člani društva, Samo Opalk, Duško Hrnčič in Robert Vidic so v letu 2012 opravili izpit za gorskega reševalca.